

Kohtunike töökoormuse ühtlustamine, asenduskohtunike ametisse nimetamine, kohtunikele lisatasu maksmise võimaldamine jt ettepanekud kohtute töö efektiivsemaks muutmiseks

Väljatöötamiskavatsus

Sissejuhatus

Väljatöötamiskavatsus (edaspidi VTK) on üheks osaks kohtureformist, mille eesmärk on kujundada kohtutest kaasaegne organisatsioon, mis keskendub kiirele, kvaliteetsele ja kõikjalt Eestist kättesaadavale õigusemõistmisele.

Kohtute töökoormus kasvab aasta-aastalt. Peamiselt väljendub see kohtuasjade lahendamisele kuluva aja pikenedes ja kohtunike ülemäärases töökoormuses.¹

Riigikohtu esimees esitas 14. novembril 2024 Justiitsministeeriumile ettepanekud kohtute seaduse (KS) ja teiste seaduste muutmiseks. Ettepanekud koostas kohtute töögrupp.² Töögrupi ettepanekute eesmärk on ajakohastada ja reformida Eesti kohtusüsteemi struktuuri, juhtimist ja haldusmehhanisme, sealhulgas muuta kohtute organisatsioonilist ja menetluslikku korraldust. Kohtute haldamise nõukoda (KHN) toetab muudatuste tegemist etappide kaupa. Esimeses etapis tuleb muuta kohtuhaldusmudelit ja eelarve koostamise põhimõtteid.³ Kohtute ühendamist, asenduskohtunike ametisse nimetamist ja teisi muudatusi tuleb analüüsida ning need ellu viia teises etapis.⁴

Muudatuste tulemusel peaks kohtusüsteem muutuma kohtusse pöördujate jaoks tõhusamaks, kvaliteetsemaks, ettearvatavamaks ja kiiremaks.

VTK lähtub järgmistest töögrupi ettepanekutest.

1. Samaliigiliste kohtute ühendamine, kohtu eestseisuse moodustamine
2. Asenduskohtunike süsteemi loomine
3. Kohtuniku ametist vabastamine ja lisatasu maksmine
4. Kohtuniku distsiplinaarvastutuse kehtivus
5. Kohtunikukandidaadi julgeolekukontroll

¹ Maa-, haldus- ja ringkonnakohtute 2023. aasta menetlusstatistika kokkuvõte. Riigikohus, 2023.

² Töögrupi koosseis: Villu Kõve (Riigikohtu esimees), Üllar Kaljumäe (Riigikohtu direktor), Urmas Volens (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi kohtunik), Kristjan Siigur (Tallinna Ringkonnakohtu esimees), Kaupo Kruusvee (Tallinna Halduskohtu esimees), Priit Kama (Harju Maakohtu kohtunik) ja Martin Tuulik (Harju Maakohtu kohtunik).

³ Vabariigi Valitsus kiitis 17. aprillil 2025 heaks Justiits- ja Digiministeeriumi kohtute seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohtuhaldusmudel) eelnõu.

⁴ KHN-i 6. detsembri 2024. a istungi protokoll. <https://www.kohus.ee/dokumendid-ja-vormid/kohtute-haldamise-noukoda>

6. Rahvakohtuniku institutsiooni kaotamine

VTK on koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse nõunikud Marilin Reintamm, Mari Kirs ja Karl-Erik Ansmann ning sama talituse analüütik Külli Luha. Justiits- ja Digiministeerium esitab töögrupi ettepanekutele lisaks kaks järgmist alternatiivset lahendust.

1. Kohtuid ei liideta. Eestis säilib senine kohtusüsteem ehk neli maakohut, kaks halduskohut ja kaks ringkonnakohut, samuti ei muudeta kohtute tööpiirkondi. Eri piirkondade kohtunike erineva töökoormuse probleemi lahendamiseks lisandub reegel, et kohtualluvust muutmata jagatakse teatud liiki kohtuasjad lahendamiseks teise maa- või halduskohtusse.

2. Tõhustatakse rahvakohtuniku institutsiooni. Rahvakohtunikud osaleksid edaspidi ainult isikuvastaste esimese astme kuritegude menetlemisel, kus kogemuspõhine arusaam inimlikest aspektidest on eriti oluline. Muudesse, nt spetsiifilistesse majandusvaldkonna ja maksukuritegude asjadesse rahvakohtunikke enam ei kaasata.

Kohtu arengukava eesmärk on, et kohus, selle kolm astet ja kolm haru on vastutustundlikult juhitud terviklik kaasaegne organisatsioon, mis täidab oma ülesandeid efektiivselt ja kvaliteetselt.⁵ Arengukavas rõhutatakse, et kohtutest kujundatakse organisatsioon, mis tagab stabiilselt võrdse töökoormuse, kõrge kvaliteedi ja soodustab spetsialiseerumist, kaaludes erinevaid võimalusi, tagamaks ühetaoline ja ühtlase kvaliteediga õigusemõistmine üle Eesti, sh kohtuasjade üleriigilist jagamist, valdkonnapõhiste eksperdivõrgustike tugevdamist, kohtuasutuste ühendamist, kohtunike reservi (asenduskohtunike) loomist jne. Samuti rõhutatakse arengukavas, et kohus peab olema igaühele mõistlikult kättesaadav. Igas olulisemas tõmbekeskuses, milleks on üldjuhul maakonnakeskus, asub kohtumaja või ruumid, kus saab pidada kohtuistungit, ning kus igaühel on võimalik esitada kohtule dokumente ja saada kohtuga asjaajamiseks esmavajalikku teavet ja tuge.

Kohtu arengukava järgi on kohtusüsteemi väärtused ja eesmärgid:

- 1) inimesekeskne lähenemine. Iga juhtumi taga on inimene ja tema mure, kohus vastab kõigi ühiskonnaliikmete ootustele ja vajadustele;
- 2) kiire ja kvaliteetne õigusemõistmine. Õigusemõistmine toimub mõistliku aja jooksul, õigusemõistmise kvaliteedi ja kiiruse vahel on tasakaal;
- 3) ettenähtav ja järjepidev kohtumenetlus. Järjepidevalt parimaid praktikaid rakendav kohtumenetlus tagab kohtupraktika ühetaolisuse ja vähendab õiguslikku ebakindlust;
- 4) digitaalsed lahendused. Kiiret ja tõhusat menetlust toetavad kasutajasõbralikud digitaalsed lahendused;
- 5) võimekus tööandjana. Kohus on atraktiivne ja toetav tööandja, pakkudes oma töötajatele professionaalseks arenguks ja rahuloluks vajalikke tingimusi;
- 6) organisatsiooni avatus. Kohus on valmis muutusteks ja innovatsiooniks ning tegutseb sotsiaalselt vastutustundlikult;

⁵ Kohtu arengukava. https://www.kohus.ee/sites/default/files/dokumendid/Kohtu_arengukava_2024-2030.pdf

7) kohtuvõimu ühtsus ja sidusus. Kohtuvõim on tervik, selle erinevate osade vahelised suhted on koostöised ja ühist visiooni järgivad.

VTK peamine eesmärk on luua võimalused eri piirkondade kohtunike ühtlase töökoormuse saavutamiseks. Kohtud saavad kasutada parimal viisil inimeste valdkondlikke eksperditeadmisi ja materiaalseid ressursse võimalikult ühetaoliselt üle kogu kohtusüsteemi. Riigi areng on suunatud ressursside tsentraliseerimisele ja tõhusale kasutamisele ning kohtusüsteem ei saa siin jääda erandiks.

VTK ettepanekute eesmärk:

- 1) võimaldada kohtunikele suuremat valdkonnasisest spetsialiseerumist;
- 2) soodustada üleriigiliste valdkonnapõhiste osakondade loomist;
- 3) ühtlustada eri piirkondade kohtunike töökoormust;
- 4) ühendada kogu kohtusüsteemis olev ressurss ja teha selle kasutamine paindlikuks;
- 5) tagada kohtunikele huvitavate ja väljakutset pakkuvate asjade lahendamine üle riigi;
- 6) ühtlustada kohtupraktikat ja menetlusaegasid üle riigi;
- 7) tagada paremini kohtumenetluses osalejate võrdne kohtlemine;
- 8) leevendada kohtunike ajutist töökoormuse kasvu, nimetades ametisse asenduskohtunikud;
- 9) tõhustada kohtunike järelevalvet ja distsiplinaarvastutust;
- 10) näha ette tervise, isikuomaduste või ebapiisava kvalifikatsiooni tõttu ametisse sobimatu kohtuniku ametist vabastamise kord.

1. Samaliigiliste kohtute ühendamine, kohtu eestseisuse moodustamine

1.1. Probleem ja eesmärk

Eestis on praegu neli maakohut: Harju Maakohus, Tartu Maakohus, Viru Maakohus ja Pärnu Maakohus, kaks halduskohut: Tallinna Halduskohus ja Tartu Halduskohus ning kaks ringkonnakohut: Tallinna Ringkonnakohus ja Tartu Ringkonnakohus.

Kehtiva seaduse kohaselt põhineb kohtualluvus kohtute tööpiirkondadel, mis on geograafiliselt kindlaks määratud.⁶ Näiteks Harju Maakohtu tööpiirkond on Harju maakond ja Tartu Maakohtu tööpiirkond on Jõgeva, Tartu, Võru, Põlva, Viljandi ja Valga maakond. Tallinna Halduskohtu tööpiirkond on Harju, Hiiu, Järva, Pärnu, Saare, Rapla ja Lääne maakond. Menetlusseadustikes on sätestatud, milline kohus konkreetse vaidluse lahendab. Arvestada tuleb poolte asukohta (isiku elukoht või ettevõtja asukoht) või muid olulisi asjaolusid, näiteks vara asukoht. Alates 01.05.2023. aastal jõustunud tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatusega täpsustati kohtualluvuse põhimõtteid menetlusosalise jaoks, et kui hagi esitatakse kostja elu- või asukoha järgi või erandliku kohtualluvuse järgi, toimub kohtuistung üldjuhul kohtumajas, mis asub kõige lähemal kostja elu- või asukohale või kohale, mille järgi määratakse erandlik kohtualluvus. Menetlusosaliste huve arvestades võib kohus pidada istungi muus kohtumajas. Ringkonnakohtu kui apellatsioonistme kohtu tööpiirkonna sätestavad KS-i § 22 lg-d 3 ja 4.

⁶ Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määrus nr 45. [Maa- ja halduskohtute tööpiirkonnad – Riigi Teataja](#)

Kohtute seaduse § 37 lg 2 p 4 näeb ette, et kohtuasjade jaotamine peab tagama kohtunike ühtlase töökoormuse kohtu piires.

Alates viimasest ulatuslikust kohtuvõrgustiku reformist 2006. aastal, mil piirkondlikest väikestest maa- ja linnakohtutest moodustati neli maakohut, on ühiskonnas toimumas olulised demograafilised muutused: inimesed ja majandustegevus ning koos nendega ka vaidlused koonduvad keskustesse. See tendents süveneb ja kohtuasjade arv väiksemates kohtades väheneb eeldatavasti veelgi. Kohtute paljusust teeb eri piirkondade kohtunike töökoormuse ühtlustamise keeruliseks. Kohtute tööpiirkonnad on eri suurusega ja seetõttu on eri suurusega ka kohtud, mis tähendab, et sisult samalaadsete kohtuasjade menetlusaeg on eri kohtutes erinev.

Praeguses kohtusüsteemis puudub paindlikkus kiiresti reageerida töökoormuse muutustele ja vastata ühiskonna ootusele tõhusa kohtumenetluse järele. Kehtiva korra kohaselt on esimese ja teise astme kohtuniku ametikohad määratud justiitsministri määrusega⁷. Määrust on alates selle kehtestamisest 27. oktoobrist 2005 muudetud kolmekümmel korral, mis näitab, et töökoormuse mõjutamiseks on pidevalt vaja muuta kohtunikukohtade arvu kohtutes. Määruse muutmiseks peab justiits- ja digiministrile nõusoleku andma kohtute haldamise nõukoda, lisaks tuleb enne ära kuulata asjaomaste kohtute esimeeste arvamused. Selline lahendus on aeganõudev ega võimalda töökoormuse muutustele kiiresti reageerida.

Et kohtuniku töökoormusest sõltub otseselt kohtumenetluse kestus, tähendab, et kohtusüsteemi praegune korraldus toob kaasa kohtute erineva koormuse ja menetlusaja, näiteks oli tsiviilasjade üldine keskmine menetlusaeg 2024. aastal Viru Maakohus 97 päeva, kuid Harju Maakohus 134 päeva ja kriminaalasjade keskmine üldmenetluses arutamise aeg Pärnu Maakohus 263 päeva, kuid Harju Maakohus 345 päeva. Ka haldusasjade keskmine menetlusaeg on erinev: Tallinna Halduskohtus 139 päeva ja Tartu Halduskohtus 175 päeva. Alljärgnevas tabelis on esitatud keskmine menetlusaeg 2023. ja 2024. aastal.

Tabel 1. Keskmine menetlusaeg (päevades) esimese astme kohtutes aastatel 2023–2024

Kohus	Tsiviilasjad		Üldmenetluses arutatavad kriminaalasjad		Haldusasjad	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Harju Maakohus	116	134	340	345		
Pärnu Maakohus	124	139	203	263		
Tartu Maakohus	88	97	311	303		
Viru Maakohus	93	115	358	269		
Tallinna Halduskohus					153	139
Tartu Halduskohus					177	175
Keskmine	107	123	315	299	162	153

⁷ Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määrus nr 47. [Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike ja kohtunikuabide arv ning jagunemine kohtumajade vahel–Riigi Teataja](#)

Kohtutega seotud rahulolu-uuringutes⁸ nimetatakse ühe läbiva probleemina pikki menetlusaegu, aga ka muud menetluslikku ebaühtlust. Selline olukord ei vasta ilmselgelt ühiskonna ootustele. Kiiruse kõrval häirib inimesi ka kohtupraktika kohatine ettenähtamatus, ebaühtlus ja menetlusosaliste ebavõrdne kohtlemine. Suur töökoormus, mis tekib asjade jaotuse ebaühtlusest ja mis on eriti tuntav ning aastatepikkuse mõjuga, on üks kõige olulisem töökorralduslik probleem ka kohtunike endi arvates.⁹

Kuigi kohtute seaduse § 37 lg 2 p 3¹ näeb ette, et asjade jaotamine peab tagama kohtunike spetsialiseerumise, on see säte alates seadusesse lisamisest¹⁰ 2017. aastal olnud kohtusüsteemile selle praeguses korralduses probleemne. Esiteks on ka spetsialiseerumine kohtuspetsiifiline, iga kohtu üldkogu otsustab, milliste kohtuasjade või kitsamate õigusvaldkondade kaupa spetsialiseerumine toimub. Teiseks mõjutab kohtunike spetsialiseerumist kohtu suurus. Kolmandaks on spetsialiseerumine põhimõtteliselt vabatahtlik. Selle tulemusena on näiteks kõige suurema maakohtu, Harju Maakohtu tööjaotusplaani põhjal tsiviilvaldkonna kohtunikel võimalik spetsialiseeruda 22 valdkonna kaupa, kuid väikestes maakohtutes vaid kuni kuue või seitsme valdkonna kaupa.¹¹ Süüteovaldkonna puhul on maakohtu kohtunike spetsialiseerumise ulatus ühtlasem (keskmiselt neli kuni viis kitsamat valdkonda). Kahe halduskohtu piires erineb spetsialiseerumisvaldkondade arv kolmekordselt: vastavalt kuus ja 18 kitsamat valdkonda.

Ringkonnakohtutes on kolleegiumid: tsiviil-, haldus- ja kriminaalkolleegium. Apellatsioon- ja määruskaebused jagatakse eraldi arvestuses nii, et need jaguneksid vastava kolleegiumi kohtunike vahel võimalikult võrdselt.

Kohtute seaduse 1. mai 2023. aasta muudatustega nähti ette kohtunike spetsialiseerumine haldus-, tsiviil- või süüteovaldkonnale. Seadusemuudatusega minetasid kohtumajad varasema õigusemõistmise struktuuriüksuse tähenduse, aga säilisid avalikkuse jaoks kohtuistungid pidamise, kohtukantselei asukoha ja kohtuniku alalise teenistuskohana. Kohtunike tsiviil- või süüteosakonnasisese spetsialiseerumise ja lisaosakondade loomise vajaduse otsustab kohtu üldkogu. Ainsa kohtuna on lisaosakonna loonud Tartu Maakohus, kes lõi maksejõuetuse- ja äriregistriasjade osakonna. Lisaks on Pärnu Maakohtusse loodud eestkoste järelevalve osakond, mille ülesanne on ühtlustada eestkostjate üle peetava järelevalve nõudeid. Kuigi Harju Maakohtusse ei ole loodud eraldi kitsamalt spetsialiseerunud osakondi, on selle kohtu kohtunikud põhimõtteliselt spetsialiseerunud näiteks maksejõuetus-, perekonna- ja tarbijakrediidi asjade lahendamisele.

Teiste riikide praktikast nähtub, et kohtunike spetsialiseerumisega kaasneb efektiivsem kohtumenetlus, paraneb kohtuotsuste ettenähtavus ja suureneb kohtunike kompetentsus.¹²

⁸ Menetlusosaliste rahuolu uuring 2021. [MORU aruanne 2021 \(professionaalsed menetlusosalised\) \(002\).pdf](#)

⁹ Uuringu „Kohtunikuameti kuvand Eestis“ aruanne (2023). [Kohtunikuameti kuvand Eestis_aruanne.pdf](#)

¹⁰ Kohtuasjade jagamisele seati kohtunike spetsialiseerumist võimaldav tingimus karistusseadustiku muutmise käigus ja selle eesmärk oli tõhustada alaealiste õigusrikkujatega seotud tegevust.

¹¹ Kohtute tööjaotusplaanid.

¹² Specialize the Judge, Not the Court: A Lesson from the German Constitutional Court. SV Damle. Virginia Law Review, 2013; Advantage and Risks of the Specialization of Courts in Social and Labor Disputes. Buribayev Y et al. International Journal for Court Administration 2023, 3.

Harju Maakohtu 2023. aastal lahendatud tsiviilasjade menetlusaja analüüs näitas, et eelkõige kahele kuni kolmele valdkonnale spetsialiseerunud kohtunikud menetlevad asju kiiremini.¹³

Kohtunike spetsialiseerumine eeldab piisavat tööhulka, kuid praeguses struktuurilises korralduses ja tööjaotuses ei ole ühetaoline spetsialiseerumine tihti võimalik. Ebaühtlane spetsialiseerumine seevastu võimendab kohtunike töötulemuste erinevusi ja eelkirjeldatud mõjusid kohtumenetlusele.

VTK ettepanekute eesmärk on luua võimalused eri piirkondade kohtunike ühetaolise töökoormuse saavutamiseks ja võimaldada kitsamat valdkonnasisest spetsialiseerumist.

1.2. Esimene võimalik lahendus: sama astme kohtute ühendamine

Kohtute ühendamise mõte ei ole uus. Varem on kohtuid liidetud korduvalt, tagamaks suuremat paindlikkust ja ressurside koondumist. Viimati tehti seda ulatuslikult aastal 2006. Pärast seda on toimunud mitmesugused muutused, mille tõttu on mõistlik kohtuid veelgi ühendada ehk viia lõpule kohtute ühendamine kohtuastmete kaupa.

Põhiseaduse (PS) § 148 sätestab, et kohtusüsteem koosneb maa- ja linnakohtutest ning halduskohtutest, ringkonnakohtutest ja Riigikohtust. Kuigi PS-i § 148 lg-s 1 räägitakse maa- ja linnakohtutest, halduskohtutest ja ringkonnakohtutest mitmuses, ei saa ainuüksi selle põhjal järeldada, et PS keelaks kohtuastmete kaupa kohtute ühendamise. PS-i §-s 148 on kirjeldatud toonast kohtusüsteemi, ilma et seeläbi oleks soovitud seda igaveseks ajaks säilitada. Põhiseaduses on sätestatud kaks põhimõtet otsust, millest kohtusüsteem peab lähtuma. Esiteks on meie kohtusüsteem kolmeastmeline ja teiseks on maa- ja linnakohtutest eraldi ette nähtud halduskohtud. Sarnane küsimus tõstatati, kui valmistati ette kohtute tööpiirkondade ühendamise eelnõu, millega kaotati linnakohtud, mida PS senimaani siiski nimetab. Eelnõu seletuskirjas on märgitud, et asjaolu, et kohtute struktuurireformi käigus ei jäänud alles ühtegi linnakohtu, ei tekitanud vastuolu põhiseadusega, kuna maa- ja linnakohtute funktsioonid on samased ja põhiseaduse mõte ei seisne selles, et mõned kohtud oleksid nimetatud linnakohtuks¹⁴. Samamoodi võib väita, et kohtute õigusemõistmise funktsiooni toimimine ei sõltu sellest, kas samaliigilisi kohtuid on riigis üks või mitu.

Kohtute ühendamine kohtunike suurema spetsialiseerumise, menetluspraktika ühtlustamise ja töö tõhustamise eesmärgil on kooskõlas põhiseadusega. Eesti kohtute väiksust arvesse võttes on spetsialiseerumine piiratud. Ühiskond areneb pidevalt. Põhiseaduse kehtestamisest alates on märgatavalt muutunud rahvastik ja selle paiknemine riigis ning jõudsalt on paranenud avalike teenuste kättesaadavus, seda eelkõige tänu digitaalsete lahenduste kasutuselevõtmisele.

Kohtute ühendamist ei takista ka PS-i § 24 lg 1.¹⁵ Kohtualluvus säilib, tegemist on üleriigilise kohtualluvusega. Oluline on, et kohtualluvus oleks seadusega määratud. Seaduseelnõu koostamisel tuleb muuta kõigis menetlusseadustikes ja teistes seadustes sisalduvaid

¹³ KHN-i 130. istungi 19.–20. septembri 2024. a protokoll. [130. protokoll 19.-20.09.24.pdf](#)

¹⁴ Kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohtute tööpiirkondade ühinemiseks. <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/1ec36e1e-4e22-3e8a-8183-323c246ad572/kohtute-seaduse-ja-teiste-seaduste-muutmise-seaduse-kohtute-toopiirkondade-uhinemiseks/>

¹⁵ PS § 24: kedagi ei tohi tema vaba tahte vastaselt üle viia seadusega määratud kohtu alluvusest teise kohtu alluvusse.

kohtualluvust reguleerivaid sätteid. Edaspidi puudub piirkondlik kohtualluvus, kohtuasi allub Eesti kohtule. Kohtute tööpiirkondade ühendamise puhuks tuleb kindlasti kehtestada üleminekusätteid, mis tagaksid, et juba algatatud kohtuasjad menetletakse lõpuni algselt määratud kohtualluvuse alusel.

Suureneb kohtu juhtimise paindlikkus, st suurenevad kohtu esimehe võimalused tagada korrakohane õigusemõistmine. Kohtute ühendamise tulemusel on töökorralduslik paindlikkus suurem kui kõikides kohtutes eraldi võetuna. See hõlmab eelkõige tugiteenuste puhul paremat asenduste tagamist, dubleerimiste vältimist ja seeläbi võimalusi suurema efektiivsuse saavutamiseks. Samuti saaks suuremate kohtuasutuste piires haldus- ja tugiresse kohtuüksuste vahel paindlikumalt jagada ning eelarvevahendeid otstarbekamalt kasutada.

Alternatiivsed korralduslikud lahendused, nt kohtute ühisosakonnad (või ühistalitused), millesse kuuluksid kohtunikud ja kohtujuristid spetsialiseerumisvaldkondade kaupa, looks konkureeriva juhtimisüksuse, mille juhtimine oleks tõenäoliselt korraldatud sarnaselt praeguste ühiste tugiteenustele¹⁶ ja antud eri kohtuesimeeste pädevusse. Iga kohtuesimees oleks administratiivne juht kuni n-hulgale horisontaalsetele ühisosakondadele. Selline struktuuriline lahendus tooks lisaks keerulisele juhtimiskorraldusele ja komplitseeritud alluvussuhetele kaasa nii suurema aja kui ka rahakulu, samuti suurendaks märgatavalt õigusemõistmisega seotud vastutuse hajumise riski.

Ühe maakohu loomine

Muudatuse tulemusena ühendatakse Harju Maakohus, Viru Maakohus, Tartu Maakohus ja Pärnu Maakohus ning Eestisse jääks üks maakohus.

Maakohus lahendab tsiviil- ja süüteasju. Kohtunik nimetatakse edaspidi ametisse maakohusse. Kohtumajad säilivad kohtuniku alalise teenistuskohana ja jäävad alles oma senistesse asukohtadesse: kohtumajja kutsutakse menetlusosalised istungile, kohtu kantseleis teenindatakse kohtusse pöördujaid. Sõltumata oma alalisest teenistuskohast menetleb iga kohtunik kohtuasju lähtudes oma spetsialiseerumisvaldkonnast kogu maakohu piires. Kohtuniku teise kohtumaja teenistusse asumine ei too kaasa muutusi talle kohtuasjade jagamises. Kohtunik lahendab ka edaspidi kohtuasju vastavalt oma spetsialiseerumisele. Suureneb paindlikus kohtuniku töölaua asukoha osas. See tähendab, et kohtuasjade hulk ja koosnevus (st millise piirkonna ja valdkonna kohtuasjad) ei mõjuta kohtunike alaliste teenistuskohtade jaotust kohtumajade vahel. Tuleb siiski arvestada, et teatavad piirid seab kohtumajade mahutavus, samuti tugipersonali (nt sekretärid) asukoht. Kehtiva korra järgi (KS-i § 57 lg 1) saab kohtuniku viia tema sooviavalduse alusel üle teise kohtusse juhul, kui soovitud kohtus on lähtudes kohtuniku spetsialiseerumisvaldkonnast sobiv vaba ametikoht. Üleviimise otsustab Riigikohtu üldkogu, kuid justiits- ja digiministril on siinjuures kaalukas roll, kuna tema on pädev Riigikohtu üldkogule sellekohast ettepanekut tegema. Ühe maakohu loomisega suureneb kohtusüsteemi paindlikkus, sest kohtunik, kes teenistuse jooksul soovib asuda tööle teise piirkonda, saab seda teha eelkirjeldatud üleviimise protseduuri läbimata.

¹⁶ Näiteks on I ja II astme kohtute ühine tõlketeenistus Viru maakohu struktuuriüksus, mis allub Tartu Ringkonnakohtu struktuuri kuuluvale kohtudirektorile.

Menetlusosaline ja/või kohtusse pöörduja saab kohtuga suhelda ükskõik millise kohtumaja kaudu. Kavandatud muudatusega seniseid kohtumaju ei likvideerita.

Kohtuasjad alluvad maakohtule ja esitatakse lahendamiseks maakohtusse ning jagatakse kohtunikule maakohtu tööjaotusplaani põhjal, arvestades kohtunike spetsialiseerumist ja töökoormust, aga ka vajadust istungite järele vms piirkondlikkuse nõuet. Kohtunike kitsam spetsialiseerumine on määratud maakohtu tööjaotusplaanis. Kohtuasjade jagamine peab tagama kohtunike võimalikult ühetaolise töökoormuse kogu maakohtu piires, seejuures võetakse arvesse kõigi kohtunike koormust, kes asjaomast liiki nõuet menetlevad. Menetlus jagatakse kohtunikule, kellel on maakohtu kohtunikest kõige väiksem koormus. Süüte- ja tsiviilkohtunike menetluses olevates asjades peetakse eraldi koormusearvestust.

Tsiviilkohtumenetlus. Ühe maakohtu loomisel ei tohiks välja kujuneda praktikat, et kohtuasju jagatakse üle riigi kohtuniku asukohast täiesti sõltumatult. Selline praktika kinnistaks soovimatut tendentsi, et kohtuistungite korraldamist välditakse või asja püütakse igal juhul lahendada videoistungitega, mis halvendab menetluse kvaliteeti ja vähendab leppimise võimalust. Küll aga võimaldab üks maakohus paremini tagada kohtunike ühtlast töökoormust, mis muudab kohtumenetlused kvaliteetsemaks ja menetlused lühemaks.

Maakohtutele laekus 2024. aastal kokku 35 238 tsiviilasja (156 715, 78 TKP väärtuses¹⁷), mis jagati lahendamiseks 93 kohtunikule¹⁸. Alljärgnevas tabelis kajastub 2024. aastal maakohtutesse saabunud tsiviilasjade arv ja töökoormus ning selle jagunemine tsiviilasju menetlenud kohtunike vahel.

Tabel 2. Maakohtutesse 2024. aastal saabunud tsiviilasjade arv ja kohtuniku keskmine koormus

Kohus	Saabunud asjade arv	Saabunud asjade väärtus TKP-des	Kohtuniku-ressurss	Asjade arv kohtuniku kohta	Koormus kohtuniku kohta TKP-des
Harju Maakohus	17 187	77 737,14	44,5	386,2	1746,9
Pärnu Maakohus	4298	19 907,68	12,6	341,1	1580,0
Tartu Maakohus	9324	38 761,84	22,7	410,7	1707,6
Viru Maakohus	4429	20 309,12	13,2	335,5	1538,6
Koond/keskmine	35 238	156 715,78	93,0	378,9	1685,12

Iga kohtuniku tegeliku aastase koormuse määrab maakohtu tööjaotusplaan, kuid kohtuniku keskmise koormuse alusel saab võrrelda maakohtute keskmist koormust. 2024. aasta menetlusstatistikat aluseks võttes oli tsiviilasju lahendanud kohtunike keskmine koormus maakohtuti erinev, 1538,6 TKP-st Viru Maakohtus kuni 1746,9 TKP-ni Harju Maakohtus.

¹⁷ Maa- ja halduskohtute töökoormuse arvestamisel lähtutakse kohtute töökoormusmetoodikast, mille aluseks on kohtuasjade lahendamise keskmine ajakulu kohtuniku kohta. Metoodika võtab arvesse, et kohtuasja lahendamisel toetavad kohtunikku kohtuametnikud, kuid metoodika mõõdab ainult kohtuniku aega. Tulemused (koormus) näidatakse koormuspunktides (TKP).

¹⁸ Tegemist on statistilise näitajaga, mis arvestab kohtunike ametisse asumist, ametist lahkumist ja pikemaajalisi töölt eemalolekuid (kohtunikuressurss).

Lähtudes 2024. aasta menetlusandmetest tagaks üks maakohus tsiviilasju lahendanud kohtunike ühtlase keskmise aastase koormuse, milleks on 1685,12 TKP-d. Küll aga ei lahenda üks maakohus üldist tsiviilkohtunike koormatuse probleemi. Lähtudes töökoormusmetoodikas kokku lepitud kohtuniku normaalsest asjade lahendamise töökoormusest 1600 TKP-d aastas, oleks eelmisel aastal pidanud tsiviilasju jagama 98 täiskoormusega kohtunikule.

Süüteo menetlus. Ühe maakohtu loomine peab jätkuvalt võimaldama, et süüteo menetlusasjade lahendamine toimiks selles piirkonnas või sellele piirkonnale lähimas piirkonnas, kus süütegu toime pandi. Ühe maakohtu loomine võimaldab aga ka süüteoasjades rohkem spetsialiseeruda, näiteks on võimalik luua majandus- ja korruptsiooniasjadele spetsialiseerunud kohtunist eraldi osakond või alaealiste süütegudele spetsialiseerunud osakond. Ka ühes maakohtus tuleb kohtuasjade jagamisel lähtuda juhuslikkuse pritsiibist, kuid ühes maakohtus on võimalik paremini tagada kohtunike ühetaolist töökoormust, mis muudab kohtumenetlused kvaliteetsemaks ja kriminaalasjade üldmenetluses lahendamise lühemaks.

2024. aastal laekus maakohtutele kokku 15 753 süüteoasja 53 971,0 TKP väärtuses, mis jagati lahendamiseks 50 kohtunikule¹⁹. Alljärgnevas tabelis kajastub 2024. aastal maakohtutesse saabunud süüteoasjade arv ja kohtunike töökoormus ning asjade jagunemine süüteoasju menetlenud kohtunike vahel. Iga kohtuniku tegeliku aastase koormuse määrab maakohtu tööjaotusplaan, kuid kohtuniku keskmise koormuse alusel saab võrrelda maakohtute keskmist koormust. 2024. aasta menetlusstatistika andmeid aluseks võttes oli süüteoasju lahendanud kohtunike keskmine koormus maakohtuti erinev, 1000,6 TKP-st Pärnu Maakohtus kuni 1178,3 TKP-ni Harju Maakohtus.

Tabel 3. Maakohtutesse 2024. aastal saabunud süüteoasjade arv ja kohtuniku keskmine koormus

Kohus	Saabunud asjade arv	Saabunud asjade väärtus TKP-des	Kohtuniku-ressurss	Asjade arv kohtuniku kohta	Koormus kohtuniku kohta TKP-des
Harju Maakohus	6771	23 448,0	19,9	340,3	1178,3
Pärnu Maakohus	1927	7004,0	7	275,1	1000,6
Tartu Maakohus	3717	12 609,0	12,4	299,8	1016,8
Viru Maakohus	3338	10 910,0	10,7	311,8	1019,6
Koond/keskmine	15 753	53 971,0	50	315,0	1079,4

Üks maakohus tagaks süüteoasju lahendanud kohtunike ühtlase keskmise koormuse 1079,4 TKP-d 2024. aasta andmete alusel. Samuti võimaldaks maakohus kitsamalt spetsialiseeruda, mille tulemusel oleks võimalik kohtunikuressurssi paremini kasutada ja võimaliku vabaneva ressursi saaks suunata tsiviilvaldkonda, mis tooks leevendust tsiviilkohtunike suurele töökoormusele.

¹⁹ Tegemist on statistilise näitajaga, mis arvestab kohtunike ametisse asumist, ametist lahkumist ja pikemaajalisi töölt eemalolekuid (kohtunikuressurss).

Ühe halduskohtu loomine

Muudatuse tulemusena ühendatakse Tallinna ja Tartu halduskohus ning Eestisse jääks üks halduskohus. Halduskohus lahendab haldusasju. Kohtunik nimetatakse edaspidi ametisse halduskohtusse. Kohtumajad säilivad kohtuniku alalise teenistuskohana ning jäävad alles oma senistesse asukohtadesse: kohtumajja kutsutakse menetlusosalised istungile, kohtu kantseleis teenindatakse kohtusse pöördujaid. Sõltumata oma alalisest teenistuskohast menetleb iga kohtunik kohtuasju lähtudes oma spetsialiseerumisvaldkonnast kogu halduskohtu piires. Kohtuniku teise kohtumajja teenistuse asumine ei too kaasa muutusi talle kohtuasjade jagamises. Kohtunik lahendab ka edaspidi kohtuasju vastavalt oma spetsialiseerumisele. Nii nagu maakohus suureneb ka halduskohtus paindlikus kohtuniku töölaua asukoha osas. See tähendab, et kohtuasjade hulk ja koosnevus (st millise piirkonna ja valdkonna kohtuasjad) ei mõjuta kohtunike alaliste teenistuskohade jaotust kohtumajade vahel. Tuleb siiski arvestada, et teatavad piirid seab kohtumajade mahutavus, samuti tugipersonali (nt sekretärid) asukoht. Kehtiva korra järgi (KS-i § 57 lg 1) saab kohtuniku viia tema sooviavalduse alusel üle teise kohtusse juhul, kui soovitud kohtus on sobiv vaba kohtunikukoht. Üleviimise otsustab Riigikohtu üldkogu, kuid justiits- ja digiministril on siinjuures kaalukas roll, kuna tema on pädev Riigikohtu üldkogule sellekohast ettepanekut tegema. Ühe halduskohtu loomisega suureneb kohtusüsteemi paindlikkus, sest kohtunik, kes teenistuse jooksul soovib asuda tööle teise piirkonda, saab seda teha eelkirjeldatud üleviimise protseduuri läbimata.

Menetlusosaline ja/või kohtusse pöörduja saab halduskohtuga suhelda kas Tallinna, Tartu või Jõhvi kohtumaja kaudu. Kavandatud muudatusega seniseid kohtumaju ei likvideerita.

Kohtuasjad alluvad halduskohtule ja esitatakse lahendamiseks halduskohtusse ning jagatakse halduskohtu tööjaotusplaani põhjal, arvestades kohtunike spetsialiseerumist ja töökoormust, aga ka vajadust istungite järele vm piirkondlikkuse nõuet. Kohtunike kitsam spetsialiseerumine on määratud halduskohtu tööjaotusplaanis. Kohtuasjade jagamisel võetakse arvesse kõigi kohtunike koormust, kes asjaomast liiki nõuet menetlevad. Kohtuasi jagatakse kohtunikule, kellel on halduskohtu kohtunikest kõige väiksem koormus. Üks halduskohus võimaldab kitsamat spetsialiseerumist ja kohtunike ühetaolisemat töökoormust, mis muudab kohtumenetlused kvaliteetsemaks ja menetlused lühemaks.

Halduskohtutele laekus 2024. aastal kokku 3377 haldusasja 43 267,1 TKP väärtuses, mis jagati lahendamiseks 22,1 kohtunikule.²⁰ Alljärgnevas tabelis kajastub 2024. aastal halduskohtutesse saabunud asjade arv ja jagunemine halduskohtunike vahel ning kohtunike töökoormus. Iga kohtuniku tegeliku aastase koormuse määrab halduskohtu tööjaotusplaan, kuid kohtuniku keskmise koormuse alusel saab võrrelda halduskohtute keskmist koormust.

²⁰ Tegemist on statistilise näitajaga, mis arvestab kohtunike ametisse asumist, ametist lahkumist ja pikemaajalisi töölt eemalolekuid (kohtunikuressurs).

Tabel 4. Halduskohtutesse 2024. aastal saabunud asjade arv ja kohtuniku keskmine koormus

Kohus	Saabunud asjade arv	Saabunud asjade väärtus TKP-des	Kohtuniku-ressurss	Asjade arv kohtuniku kohta	Koormus kohtuniku kohta TKP-des
Tallinna Halduskohus	2090	28 445,9	14,4	145,14	1975,4
Tartu Halduskohus	1295	14 821,2	7,7	168,18	1924,8
Koond/keskmine	3385	43 267,1	22,1	153,17	1957,8

Üks halduskohus tagaks kohtunike ühtlase keskmise koormuse 1957,8 TKP-d. Küll aga ei lahenda üks halduskohus kohtunike ülekoormuse probleemi. Lähtudes töökoormusmetoodikas kokku lepitud kohtuniku normaalsest asjade lahendamise töökoormusest (1600 TKP-d) oleks eelmisel aastal pidanud haldusasju jagama 27 täiskoormusega kohtunikule.

Ühe ringkonnakohtu loomine

Muudatuse tulemusena ühendatakse Tallinna ja Tartu ringkonnakohus ning Eestisse jääks üks ringkonnakohus. Edaspidi nimetatakse kohtunik ametisse ringkonnakohtusse.

Maa- või halduskohtu lahendi peale esitatakse ringkonnakohtule kaebus, mis jagatakse lähtudes selle sisust ja ringkonnakohtu tööjaotusplaanist kas tsiviil- haldus- või kriminaalkolleegiumi kohtunikule. Seniste valdkondlike kolleegiumide alusel moodustatakse tsiviilkolleegium, kriminaalkolleegium ja halduskolleegium, iga ringkonnakohtunik kuulub ühte kolleegiumi. Ringkonnakohtu üldkogu võib otsustada, et kolleegiumides moodustatakse kitsamalt spetsialiseerunud osakonnad. Iga ringkonnakohtunik menetleb kohtuasju lähtudes oma spetsialiseerumisvaldkonnast kogu ringkonnakohtu piires.

Kohtunike kitsam spetsialiseerumine on määratud ringkonnakohtu tööjaotusplaanis. Kohtuasjade jagamisel võetakse arvesse kõigi kohtunike koormust, kes asjaomast liiki nõuet menetlevad, aga ka vajadust istungite järele vm piirkondlikkuse nõuet. Kohtuasi antakse menetleda kohtunikule, kellel on ringkonnakohtu kohtunikest kõige väiksem koormus.

Kehtiva korra järgi (KS-i § 57 lg 1) saab kohtuniku viia tema sooviavalduse alusel üle teise kohtusse juhul, kui soovitud kohtus on lähtudes kohtuniku spetsialiseerumisvaldkonnast sobiv vaba ametikoht. Üleviimise otsustab Riigikohtu üldkogu, kuid justiits- ja digiministril on siinjuures kaalukas roll, kuna tema on pädev Riigikohtu üldkogule sellekohast ettepanekut tegema. Ühe ringkonnakohtu loomisega suureneb kohtusüsteemi paindlikkus, sest kohtunik, kes teenistuse jooksul soovib asuda tööle teise piirkonda, saab seda teha eelkirjeldatud üleviimise protseduuri läbimata.

Ringkonnakohtutes jagatakse apellatsioon- ja määruskaebusi kohtunike vahel kohtuasjade menetlusliigi alusel ja kohtunike koormust arvestatakse kohtuasjade arvu põhjal. Ringkonnakohtutele laekus 2024. aastal apellatsioon- ja määruskaebusi läbivaatamiseks kokku 2700 tsiviilasjas, 1573 süüteasjas ja 1831 haldusasjas. Alljärgnevas tabelis on esitatud ringkonnakohtute kolleegiumide keskmine koormus, aga selles ei kajastu ringkonnakohtuniku kui koosseisu liikme koormus.

Tabel 5. Ringkonnakohtutesse 2024. aastal saabunud asjade arv ja kohtuniku keskmine koormus

Kohus	Saabunud asjade arv	Kohtunikuressurss	Keskmine kohtuasjade arv kohtuniku kohta
Tsiviilasjad			
Tallinna Ringkonnakohus	1881	14,8	127,1
Tartu Ringkonnakohus	819	6,5	126,0
Koond ja keskmine	2700	21,3	126,8
Süüteasjad			
Tallinna Ringkonnakohus	771	6,7	115,1
Tartu Ringkonnakohus	802	5,9	135,9
Koond ja keskmine	1573	12,6	124,8
Haldusasjad			
Tallinna Ringkonnakohus	1096	5,4	203,0
Tartu Ringkonnakohus	735	4,25	172,9
Koond ja keskmine	1831	9,65	189,7

Ühe ringkonnakohtu puhul ühtlustuksid sama kolleegiumi kohtunike koormused ja nii oleks eelmise aasta andmete alusel iga tsiviilkolleegiumi kohtuniku koormus 126,8 apellatsioon- ja määruskaebust, halduskolleegiumi kohtuniku koormus 189,7 apellatsioon- ja määruskaebust ning kriminaalkolleegiumi kohtuniku koormus 124,8 apellatsioon- ja määruskaebust.

Kohtu eestseisuse ja osakondade moodustamine

Kohtu arengukava järgi on kohus vastutustundlikult juhitud terviklik kaasaegne organisatsioon, mis täidab oma ülesandeid efektiivselt ja kvaliteetselt.

Samaliigiliste kohtute ühendamise tekitab vajaduse töötada välja täiesti uus kohtute haldus-, personali- ja sisulise töö juhtimise mudel. Kuna suuremate asutuste juhtimisega kaasneb alati liigse tsentraliseerimise oht, võib siinjuures olla vaja anda suurem roll struktuuriüksuste juhtidele (nt osakonnajuhatajatele). Samuti tuleb luua tõhusad võimalused kohtu juhtimise ja töökorralduse toimimiseks ning võimaldada paindlikult kohtus osakondi moodustada.

Kohtu esimehel peab olema võimalus kohtuasutust juhtida, kohtunike ülesanne on esmajoones õigusemõistmine. Õigusemõistmise korrakohase toimimise tagamine on kohtu juhtkonna, kohtuhaldusteenistuse (KHT)²¹ ning kohtute haldus- ja arendusnõukogu (KHAN)²² ülesanne. Kohtunikud saavad olulisemates küsimustes kaasa rääkida kohtunike täiskogul ja väljendada oma seisukohta kohtu üldkogul.

Konkreetselt on arengukavas ette nähtud järgmised meetmed:

²¹ KHT pädevus. <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/558e865f-e4b2-40fa-a9da-e59e83c04533>

²² KHAN-i pädevus. <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/558e865f-e4b2-40fa-a9da-e59e83c04533>

- kujundada kohtu juhtimismudel, kus eelkõige tööjaotusplaani kehtestamise, kohtu osakondade moodustamise ja kohtunike osakondadesse jagunemise otsustab kohtuasutust juhtiv eestseisus, mille liikmete hulgas on mh kohtu üldkogu valitud kohtunik(ud);
- tugevdada kohtu üldkogu rolli kohtu arengusuundade määramisel ning üldistes küsimustes seisukohtade kujundamisel ja arvamuste andmisel;
- näha ette esimese astme kohtute jagunemine spetsialiseerumisvajadust arvestades tõhusaks toimimiseks sobiva suurusega osakondadeks, mille tööd korraldab juhtimisülesannete täitmisel kohtu esimehele alluv kohtunik;
- kasutada töökorralduse kujundamisel maksimaalselt spetsialiseerumise ja meeskonnatöö eeliseid;
- korraldada menetlusgrupi tööd, lähtudes otstarbekusest ja personali motiveerimisest.

Maa-, haldus- ja ringkonnakohtus moodustatakse kohtu eestseisus. Kohtu eestseisus on kohtu juhtimisorgan. Kohtu eestseisus kinnitab kohtu tööjaotusplaani. Kohtu eestseisus nõustab kohtu esimeest kohtu juhtimisel ja esitab arvamuse kohtu tegevust puudutavate oluliste otsuste tegemisel. Kohtu eestseisusesse kuuluvad esimese astme kohtutes osakondade juhatajad ja ringkonnakohtus kolleegiumite esimehed ning lisaks kohtunike üldkogu poolt neljaks aastaks valitud liikmed. Kohtunike üldkogu valitud liikmete arv ja valimise kord määratakse kindlaks kohtu kodukorras. Eestseisuse töö tagamine ja korraldamine on kohtu esimehe ülesanne, kuid eestseisuse saab kokku kutsuda vähemalt kahe eestseisuse liikme taotlusel.

Esimese astme kohtus moodustatakse spetsialiseerumisvaldkondade järgi osakonnad. Maakohtus on süüte- ja tsiviilosakonnad. Osakondade arvu ja üksikasjalikumad spetsialiseerumisvaldkonnad määrab kohtu eestseisus tööjaotusplaanis.

Tööjaotusplaanis määratakse iga kohtunik ühe osakonna koosseisu vastavalt tema spetsialiseerumisvaldkonnale. Lähtudes õigusemõistmise vajadustest otsustab kohtuniku üleviimise süüteosakonnast tsiviilosakonda ja vastupidi kohtu esimees. Kohtuniku üleviimine toimub erandjuhul ja on põhjendatud eelkõige töökoormuse märgatava muutumisega, näiteks kui ühe valdkonna osakonnas töömaht suureneb ning teises väheneb. Kui kohtunik ei nõustu üleviimisega teise valdkonna osakonda, võib ta kuu aja jooksul ametist lahkuda ja talle makstakse hüvitist kuue kuu ametipalga ulatuses.

Ringkonnakohtus on haldus-, tsiviil- ja kriminaalkolleegium. Tööjaotusplaanis määratakse iga kohtunik ühe kolleegiumi koosseisu vastavalt tema spetsialiseerumisvaldkonnale. Kohtuniku üleviimise teise kolleegiumi otsustab kohtu esimees. Kohtuniku üleviimine toimub erandjuhul ja on põhjendatud eelkõige töökoormuse märgatava muutumisega, näiteks kui ühes valdkonnas töömaht suureneb ning teises väheneb. Kui kohtunik ei nõustu üleviimisega teise kolleegiumi, võib ta kuu aja jooksul ametist lahkuda ja talle makstakse hüvitist kuue kuu ametipalga ulatuses.

Kohtu üldkogu pädevuses on kohtu kui terviku töökoormuse küsimused, st kuidas tagatakse kohtunike töökoormuse võrdsus ja üldiste põhimõtete loomine, mis tagavad kohtuasjade võrdse jagamise osakondade vahel.

Lähtudes kitsamast spetsialiseerumisest võivad ühe valdkonna osakonnad jaguneda omakorda menetlusgruppideks, kus on üldjuhul kolm kuni seitse kohtunikku ja ülesannete olemusest sõltuvalt erinev arv kohtujuriste ja istungisekretäre. Kohtujuristide ja istungisekretärade arv võib vajalike ülesannete mahust sõltuvalt olla suurem. Mõnes menetlusgrupis võib tulevikus olla peale juristide ka muu valdkonna spetsialist, nt lastetöö asjatundja, finantsaudiitori taustaga spetsialist vms. Menetlusgruppi kuulub piisavalt palju kohtujuriste ja istungisekretäre, kes tavaolukorras üksteist asendavad. Kohtujuristide ja istungisekretärade puhul on oluline nende meeskonda kuuluvuse tunne ning võimalus vahetu juhiga iga päev suhelda. Menetlusgrupi tööd koordineerib üks menetlusgruppi kuuluv kohtunik, kes on menetlusgruppi kuuluvate ametnike vahetu juht. Menetlusgruppi juhtivale kohtunikule makstakse lisatasu.

Tööjaotusplaani koostamine. Menetlusosalistel peab säilima võimalus kohtuga suhelda ning osaleda istungil endale lähimas kohtumajas. See aga tähendab omakorda, et lahendamist vajab küsimus, kuidas korraldada menetlusosalise suhtlus kohtuga nii, et kohtunikke ja teisi kohtuteenistujaid ei peaks pidevalt saatma lähetusse eri linnades asuvate kohtumajade vahel.

Kas tööjaotuspaanis või siis KHAN-i²³ antud tööjaotusplaani koostamise suunistes tuleb kindlaks määrata üldpõhimõtted, kuidas istungi pidamise kohta määrata. Üldine põhimõte peaks olema, et mida inimkesksamal teemal, nt perekonnaasjades, füüsilise isiku maksejõuetusasjades vms vaieldakse, seda rohkem tuleks arvestada, et menetlus toimuks inimese jaoks võimalikult kodu lähedal. Teiste kohtuasjade puhul ei ole selline lähenemisviis põhjendatud. Näiteks kahe juriidilise isiku vahelise kohtuvaidluse puhul ei ole põhjendatud, et selline kohtuasi lahendataks juriidilise isiku asukohale lähimas kohtumajas. Juriidiliste isikute või riigiasutuste esindajad peaksid üldjuhul sõitma kohtu määratud istungi toimumise kohta. Sel juhul saab tööjaotusplaanis kindlaks määrata, et näiteks asjad, mille arutamise istung toimuks Tartus, antakse neile kohtunikele, kelle teenistuskohas asub seal. Need asjad, mida eeldatavasti saab lahendada kirjalikus menetluses või mille puhul on pooled avaldanud, et nõustuvad videoistungiga, jagatakse üle Eesti, tagades kohtunike ühetaolise töökoormuse.

Kohtuasjade jagamise süsteem peab arvestama lisaks koormuse ühtlustamisele ka istungite ja menetlusosalise ärakuulamise puhul kohtuniku läheduse ja menetlusosaliste ootustega, vältimaks kohtunike ja menetlusosaliste ebamõistlikku sõitmist asjade lahendamisega seoses. Istungimenetlus ei ole eesmärk omaette, vaid asjade tõhusa ja avaliku menetlemise vahend, mille vajalikkust tuleb alati kaaluda. Eesmärk ei ole piirata kohtuistungi pidamist juhtudel, kus see on vajalik ja põhjendatud, nt tunnistajate ülekuulamiseks, selgitamiskohustuse täitmiseks või poolte kompromissile suunamiseks. Professionaalsete esindajate osavõtuga korralduslikke eelistungeid peaks saama üldjuhul teha ka videosilla vahendusel, ilma et kohtuasja lahendamise kvaliteet kannataks. Kohtuasjade jagamisel tuleb arvestada ka seda, mis liiki asjades on istung eeldatavasti vajalik. Videosilla vahendusel tehtavate menetlustoimingute ringi tuleks laiendada, kohtunike kaalutlusvabadust suurendada ning vastavat tehnikat, selle töökindlust ja kvaliteeti parandada. Isegi kui jätta tehnilised probleemid kõrvale, võib kohtuniku ja menetlusosaliste vahetu kontakt kohtuistungil olla siiski vajalik – näitena võib tuua tunnistajate küsitlemise, mis ei pruugi videolahenduse korral vastata õiglase ja sõltumatu õigusemõistmise aluspõhimõtetele.

²³ KHAN-i pädevus. <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/558e865f-e4b2-40fa-a9da-e59e83c04533>

Lisaks peab arvestama, et isegi kui menetlusnormid ei eelda menetlusosaliste ja kohtuniku füüsilist viibimist samas asukohas (ka näiteks tunnistajate ülekuulamiseks), võib kohtunik seda asja kiiremaks ja tõhusamaks lahendamiseks vajalikuks pidada.

1.3. Teine võimalik lahendus: kohtuasja suunamine lahendamiseks teise kohtusse kohtualluvust muutmata

Kohtu arengukava näeb ette, et kohtunike tööjaotusplaani tuleb koostada selliselt, et tagatud on eesmärgipärane ja tõhus spetsialiseerumine ning samas kohtunike ühetaoline töökoormus, mis saavutatakse eelkõige teatavat liiki kohtuasjade jagamisega kõigile kohtunikele kohtuteüleselt.

Alternatiivse lahendusena kohtuid ei ühendata. Eestis säilib senine kohtusüsteem ehk neli maakohut, kaks halduskohut ja kaks ringkonnakohtut, ka kohtute tööpiirkondi ei muudeta. Piirkondlik kohtualluvus, mis sõltub konkreetse kohtu tööpiirkonnast, jääb alles, st menetlusosalise jaoks on kohtualluvus endiselt ette aimatav.

Eri piirkonna kohtunike erineva töökoormuse probleemi lahendamiseks lisandub reegel, et kohtualluvust muutmata jagatakse teatud liiki kohtuasjad lahendamiseks teise maakohutusse või teise halduskohtusse. Kohtuasjade liigid sätestatakse seadusega. Kohtuasi esitatakse kas maa- või halduskohtusse. Kohtuasjade jagamisel tehakse vahet, kas esitatud kohtuasi tuleb läbi vaadata kohtuasja saanud kohtus või tuleb kohtuasi suunata lahendamiseks teise kohtusse, kusjuures asja kohtualluvus ei muutu. Kohtuasi antakse alluvusjärgsest kohtust välja kohtusse, kus kohtuniku koormus on asja suunamise ajal kõige väiksem. Asja menetlema hakkava konkreetse kohtuniku määrab kindlaks selle kohtu tööjaotusplaan.

KS-i §-s 45¹ on ka praegu sätestatud sarnane kord. Maa- või halduskohtu esimehe taotlusel võivad ringkonnakohtute esimehed oma ühise otsusega suunata üldiste tunnuste alusel kindlaksmääratava kohtuasja lahendamiseks teise sama astme kohtusse, kui see on vajalik õigusemõistmise korrakohaseks toimimiseks. Selle sätte alusel on 2021. aastal Harju Maakohtu esimehe taotlusel ja ringkonnakohtute esimeeste ühise otsuse alusel suunatud teatud hulk tsiviilasju lahendamiseks Viru ja Pärnu Maakohtule. Selle sätte täitmine osutus praktikas aga ajamahukaks, st Harju Maakohtu esimehe taotluse esitamisest kuni esimese kohtuasja teise maakohutusse suunamiseni kulus üle nelja kuu. Seega vajab kohtusüsteem meedet, mis pidevalt ühtlustaks eri piirkondade kohtunike töökoormust. VTK ettepaneku kohaselt ei suunata kohtuasju teise kohtusse mitte erandkorras, vaid suunatavate kohtuasjade liigid on seadusega kehtestatud ja sellise reegli kohaselt jagatakse asju pidevalt.

Kohtuasjade jagamine peab tagama kohtunike ühetaolise töökoormuse kõigi maa- või halduskohtute piires. See tähendab, et tsiviilasju lahendavate kohtunike koormus on võrdne kõigis neljas maakohut ning süüteoasju lahendatavate kohtunike koormus samuti. Halduskohtunike koormus on võrdne kahe halduskohtu piires. Kui arvestatav osa kohtuasju jagatakse kohtuteüleselt, tekib ka väiksema piirkonna kohtunikel võimalus kitsamalt spetsialiseeruda.

Ringkonnakohtu kohtunikele menetluste jagamisel muudatusi ette ei nähta. Kohtuasjade jagamine peab tagama kohtunike ühtlase töökoormuse ühe ringkonnakohtu piires.

Tsiviilkohtumenetlus. Kohtuasja jagamisel kohtunikule võetakse arvesse maakohtute tsiviilosakondade kohtunike koormust. Menetlusseadustikus sätestatud kohtuasi jagatakse kohtunikule, kellel on tsiviilasju lahendavatest maakohtunistest kõige väiksem koormus.

Ka alternatiivsel juhul peab kohtuasjade jagamise põhimõtted ja süsteem tagama kohtunikele maakohtute ühetaolise koormuse. Alljärgnevas tabelis on esitatud 2024. aastal maakohtutesse saabunud tsiviilasjade arv ja kohtunike keskmine koormus. 2024. aastal laekus maakohtutele 35 238 tsiviilasja 156 715,78 TKP väärtuses, mis tähendab, et maakohtuniku keskmine koormus oli 1685,12 TKP-d. Iga kohtuniku tegeliku aastase koormuse ja spetsialiseerumise määrab kohtu tööjaotusplaan. Tööjaotusplaani peab lisanduma põhimõte, kuidas kohtuteüleselt jagatud tsiviilasju igas maakohtus niiviisi jagada, et oleks tagatud kohtunike ühetaoline koormus maakohtute üleselt.

Tabel 6. Maakohtutesse 2024. aastal saabunud tsiviilasjade arv ja kohtuniku keskmine koormus

Kohus	Saabunud asjade arv	Saabunud asjade väärtus TKP-des	Kohtuniku-ressurss	Asjade arv kohtuniku kohta	Koormus kohtuniku kohta
Harju Maakohus	17 187	77 737,14	44,5	386,2	1746,9
Pärnu Maakohus	4298	19 907,68	12,6	341,1	1580,0
Tartu Maakohus	9324	38 761,84	22,7	410,7	1707,6
Viru Maakohus	4429	20 309,12	13,2	335,5	1538,6
Koond/keskmine	35 238	156 715,78	93,0	378,9	1685,12

Eelmise aasta andmete põhjal erines kohtuniku keskmine koormus 208,3 TKP võrra (1538,6 TKP-st Viru Maakohtus kuni 1746,9 TKP-ni Harju Maakohtus), mis tähendab, et statistiliselt ei ole keskmise koormuse erinevused suured, kuid loodav reegel võimaldab kiiresti ja ilma lisategevusteta reageerida olukorrale, kus ootamatult laekub ühte piirkonda palju asju või on mõnes kohtus pikema aja vältel arvestatav hulk kohtunikke töölt eemal. Samuti võimaldab osade kohtuasjade püsiv kohtuteülene jagamine kitsamalt spetsialiseeruda ka väiksema piirkonna kohtutes.

Lähtudes maakohtute viimaste aastate menetlusstatistika andmetest, asjade lahendamise praktikast ja töömahust on kõige sobivamad tsiviilasjad, mida alluvusjärgsest kohtust välja jagada, tarbijakrediidilepingute asjad. Nende asjade menetlemine toimub 99% ulatuses kirjalikult ja neid asju on umbes 15%, mis tähendab, et nende mõju kohtunike töökoormusele on tuntav kõikides maakohtutes. Maakohtutesse saabus 4673 tarbijakrediidiasja, s.o 24 299,6 TKP väärtuses, st nende asjade hulk on piisav, et tasakaalustada ka tekkida võivat vajadust koormuste järskude kõikumiste ühtlustamise järele.

Süüteo menetlus. Kohtuasja jagamisel menetlejale võetakse arvesse kõikide maakohtute süüteosakondade kohtunike koormust ning kohtuasi antakse menetlusseadustiku järgi kohtunikule, kellel on süüteoasju lahendavatest maakohtunistest kõige väiksem koormus.

Alljärgnevas tabelis on esitatud 2024. aastal maakohtutesse saabunud süüteasjade arv ja kohtunike keskmine koormus. 2024. aastal laekus maakohtutele 15 753 süüteasja 53 971,0 TKP väärtuses, mis tähendab, et maakohtute süüteo kohtuniku keskmine koormus oli 1079,4 TKP-d. Iga kohtuniku tegeliku aastase koormuse ja spetsialiseerumise määrab kohtu tööjaotusplaan. Tööjaotusplaani peab lisanduma põhimõte, kuidas kohtuteüleselt jagatud süüteasju igas maakohtusi niiviisi jagada, et oleks tagatud kohtunike ühetaoline koormus maakohtute üleselt.

Tabel 7. Maakohtutesse 2024. aastal saabunud süüteasjade arv ja kohtuniku keskmine koormus

Kohus	Saabunud asjade arv	Saabunud asjade väärtus TKP-des	Kohtuniku-ressurss	Asjade arv kohtuniku kohta	Koormus kohtuniku kohta
Harju Maakohus	6771	23 448,0	19,9	340,3	1178,3
Pärnu Maakohus	1927	7004,0	7	275,1	1000,6
Tartu Maakohus	3717	12 609,0	12,4	299,8	1016,8
Viru Maakohus	3338	10 910,0	10,7	311,8	1019,6
Koond/keskmine	15 753	53 971,0	50	315,0	1079,4

Eelmise aasta andmete põhjal ei ole keskmise koormuse statistilised erinevused suured, 1000,6 TKP-st Pärnu Maakohtus kuni 1178,3 TKP-ni Harju Maakohtus, kuid loodav reegel võimaldab kiiresti ja ilma lisategevusteta reageerida olukorrale, kus ootamatult laekub ühte piirkonda palju asju või on mõnes kohtus pikema aja vältel arvestatav hulk kohtunikke töölt eemal.

Lähtudes maakohtute viimaste aastate menetlusstatistika andmetest, asjade lahendamise praktikast ja töömahust on kõige sobivamad süüteasjad, mida alluvusjärgsest kohtust välja jagada, süüdimõistetu ennetähtaegse vabastamise asjad. Kuigi need lahendatakse 99% ulatuses istungimenetluses, peetakse juba aastaid need istungid videoistungina ja on seega väikese ressursikuluga. 2024. aastal saabus maakohtutele kokku 1057 eelnimetatud asja, s.o 2431,1 TKP väärtuses, st nende asjade hulk on piisav, et tasakaalustada ka tekkida võivat vajadust koormuste ühtlustamise järele.

Seaduses sätestatud asjade pidevalt teise maakohtusse lahendada suunamine ilma kohtualluvust muutmata võimaldab kiiresti reageerida töökoormuse muutustele ja ka olukorrale, kus ootamatult on tekkinud vakantsed kohtunikukohad, mida ei õnnestu mõistliku aja jooksul täita. Samuti võimaldab selline meede väiksemas kohtus kitsamalt spetsialiseeruda. Seega on võimalik VTK eesmärk saavutada ilma kohtuid ühendamata, säilitades üle-eestilise kohtute võrgustiku ja mõistliku suurusega kohtuasutused.

Halduskohtumenetlus. Halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS) muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse tõhustamine) eelnõu²⁴ näeb juba ette kohtuasjade jagamise muutmise. Eelnõu kohaselt jagatakse kinnipeetavate kohtuasjad pärast selleks vajaliku kohtute infosüsteemi arenduse elluviimist halduskohtute üleselt, mitte kinnipeetava viibimiskoha järgi. Samamoodi muudetakse ka hankeasjade jagamist, mis ühest

²⁴ HKMS-i eelnõu. <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/6d4258ac-f45a-4f96-8133-acef12af9a91>

küljest võimaldab ühtlustada kohtute koormust ning teisest küljest võimaldab kohtul spetsialiseeruda rohkem hankeasjadele. Kinnipeetavate kaebuste eelkirjeldatud põhimõtete järgne jagamine tagab Tallinna ja Tartu halduskohtu ühetaolise töökoormuse, säilitades juhuslikkuse printsiibi ja võimaldades mõlema halduskohtu kohtunike spetsialiseerumist. Praktikas tähendaks see seda, et iga uus kinnipeetava algatatud kohtuasi antakse menetleda Tallinna või Tartu halduskohtunikule, kellel on kohtuasja menetleda andmise ajal kõige väiksem koormus.

Kinnipeetavate kaebused moodustavad halduskohtuasjade koguarvust märkimisväärse osa. 2024. aastal oli kinnipeetavate kaebusi 824 (2024. aastal esitati halduskohtutesse 3385 kaebust, millest kinnipeetavate kaebused moodustasid 24,3%), millest 598 saabus Tartu Halduskohtusse ja 226 Tallinna Halduskohtusse. Kinnipeetavate kaebuste arv vanglate kaupa erineb eelkõige seetõttu, et Tartu Halduskohtu tööpiirkonnas on nii Tartu vangla kui ka Viru vangla. Kahe vangla olemasolu Tartu Halduskohtu tööpiirkonnas tähendab, et selle kohtu tööpiirkonnas viibivate kinnipeetavate arv olnud aastaid suurem kui Tallinna Halduskohtu tööpiirkonnas viibivate kinnipeetavate arv.

Kinnipeetavate kaebuste ja hankeasjades esitatud kaebuste halduskohtute ülene jagamine mõjutab halduskohtute töökoormust positiivselt, töökoormus jaotub halduskohtute vahel senisest ühtlasemalt, ning muudab kohtuasjade jagamise paindlikumaks ja õiglasemaks. Samuti võimaldab kinnipeetavate kaebuste kohtuteülene jagamine spetsialiseeruda ka kaheksa kohtunikuga Tartu Halduskohtus.

2. Asenduskohtunike süsteemi loomine

2.1. Probleem ja eesmärk

Kohtu arengukavas rõhutatakse, et õigusemõistmine peab ühiskonnas õigusrahu ja õiguskindluse tagamiseks olema professionaalne, kättesaadav ja kiire. Ühetaolise ja ühtlase kvaliteediga õigusemõistmise tagamiseks on arengukavas ühe meetmena ette nähtud asenduskohtunikest koosneva kohtunikereservi loomine. Kohtusüsteemil puudub praegu võime tulla toime töökoormuse ootamatu kasvuga. Ajutise töökoormuse kasvu leevendamiseks ja kohtuasjade mõistliku menetlusaja tagamiseks on vaja luua regulatsioon, mis võimaldaks määrata esimese või teise astme kohtusse asenduskohtuniku.

Praeguses julgeolekuolukorras võib potentsiaalseks ohuks kujuneda väljastpoolt Euroopat saabuvate välismaalaste arvu järsk kasv, mistõttu võib kohtusse tulevate asjade arv lühikese aja jooksul oluliselt suurened ja see võib kohtute töö halvata. Euroopa Liidu ühise varjupaiga- ja rändehalduse reformi²⁵ raames tekib Eestile kohustus luua piirimenetluse süsteem, mis seni meie õigussüsteemis puudub. Eesti peab olema valmis piirimenetluse suutlikkuse arvutamise valemist²⁶ lähtudes igal ajahetkel menetlema 277²⁷ välismaalasega seotud kohtuasja. Euroopa

²⁵ <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20170627STO78418/reforming-the-common-european-asylum-system>

²⁶ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401348

²⁷ Eesti osakaalu 0,9% arvutamine: 86 ebaregulaarset piiriületust + 565 sisenemisest keeldumist 2021. aastal + 42 ebaregulaarset piiriületust + 5465 sisenemisest keeldumist 2022. aastal + 152 ebaregulaarset piiriületust + 5855

Komisjon korrigeerib menetlusvõimet ja see laieneb nii illegaali- kui ka rahvusvahelise kaitse menetlustele.²⁸

Hetkel KS-is asenduskohtuniku institutsioon puudub, mistõttu tuleb ajutiselt teenistusest eemal viibiva (nt lapsehoolduspuhkus, pikaajalisel haiguslehel viibimine, enesetäiendamine vms) või täitmata kohtuniku ametikoha töö jaotada teiste sama kohtu kohtunike vahel. Ajutiselt eemal viibivale kohtunikule asendajat ei võeta, kuivõrd PS-i § 147 ja KS-i § 3 lg 1 kohaselt nimetatakse kõik kohtunikud ametisse eluaegsetena. Praegu on Eesti 256 kohtunikukohast täidetud 246. Pensionile läinud kohtuniku töö jagatakse teiste kohtunike vahel seni, kuni ametisse nimetatakse uus kohtunik. Aastatel 2024–2029 tekib pensionile jäämise õigus 33 kohtunikul.²⁹ Ühe kohtunikukoha täitmine konkursi kuulutamisest kuni ametisse nimetamiseni võtab aega 9–10 kuud, seejuures ei ole sobivate kandidaatide puudumise tõttu välistatud ka konkursi luhtumine. Arvestades, et kohtuasjad on muutunud üha keerukamaks ja mahukamaks ning nende lahendamine aeganõudvamaks, tähendab see suuremat töökoormust teistele kohtunikele ja menetluses olevate kohtuasjade menetlusaja pikenemist. Kohtute koormus on kõikuv ja võib ajutiselt kasvada. Esimese ja teise astme kohtute menetlusstatistika³⁰ näitab viimastel aastatel kohtuasjade arvu üldist kasvu, ennekõike tsiviil- ja haldusasjades. Olukorras, kus kohtu koormus kasvab kohtuasjade arvu suurenemise või kohtuniku ajutise eemaloleku tõttu, oleks vaja reservi isikutest, keda saaks vajadusel kiiresti kohtunikenä rakendada, et tagada kohtuasjade arutamine mõistliku aja jooksul.

VTK eesmärk on luua tingimused, et kohtusüsteem tuleks toime töökoormuse ajutise järsu suurenemisega ja suure töökoormuse korral menetletaks asju mõistliku aja jooksul. Kehtiv seadus ei võimalda kohtuniku ajutise teenistusest eemal viibimise korral nimetada ametisse uut kohtunikku. Muudatus on vajalik, et kohtus oleks paindlik töökorraldus, mis säilitaks teenistuses olevate kohtunike mõistliku töökoormuse ja asjade lahendamise jõudluse olukorras, kus uute kohtuasjade hulk ootamatult kasvab või arvestatav hulk kohtunikukohti on täitmata või viibivad kohtunikud pikemat aega teenistusest eemal.

2.2. Võimalik lahendus

Täiendades KS-i asenduskohtuniku institutsiooniga, on võimalik töökoormuse ajutise tõusuga kohtus toime tulla. Asenduskohtunik on kohtunikule esitatavatele nõuetele vastav esimese või teise astme kohtunik, kes kutsutakse kohtuteenistusse tähtajaliselt õigusemõistmise korrakohase toimimise huvides töökoormuse ajutise kasvu tõttu. Asenduskohtunikuna võivad töötada esiteks pensionile siirdunud kohtunikud, kes soovivad ja kellel pole takistust ajutiselt tööle tulla, ning teiseks kohtunikud, kes on omal soovil teenistusest lahkunud, eeskätt KS-i § 99

sisenemisest keeldumist 2023. aastal = 12 165. Ebaregulaarsete piiriületuste ja sisenemisest keeldumiste koguarv kõikides liikmesriikides perioodil 2021–2023 on 1 318 040. Seega $12\,165 / 1\,318\,040 = 0,92296\ldots\%$. $0,92296\ldots\% \times 30\,000 = 276,888\ldots$ ehk ligikaudu 277.

²⁸ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202402150

²⁹ Kohtute aastaraamat. <https://aastaraamat.riigikohus.ee/kohtunikukond-2024-aasta-alguses>

³⁰ Kohtute menetlusstatistika.

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjojZTkxMDE4NTQzMWY0Ny00NTdkLTg0YTtyMzhkYzQ3ZGNhZThiIiwidCI6IjRmYjQ2MmUyLWE2MzktNGJINC1iM2U1LTM2ZWm1MTg0M2M5MSIsImMiOiJ9>

lõike 1 punktides 1, 4, 7 ja 8³¹ loetletud juhtudel, kui ametist vabastamise tinginud takistus on kõrvaldatud. Vanuse tõttu ametist vabastatud kohtunik võib asenduskohtunikuna töötada juhul, kui Riigikohtu üldkogu tõstab kohtuniku teenistusvanuse ülemmäära. Asenduskohtunikuna võivad töötada ka kohtunikule esitatavatele nõuetele vastavad isikud, kes on nimetatud ametisse vabade kohtunikukohtade puudumise tõttu esmalt varukohtunikenä³² ja kes samal ajal töötavad nt vanemkohtujuristina. See võimaldaks neil omandada oskusi kohtunikuametiks ning ühtlasi oleks tagatud kohtunike järelkasv.

Asenduskohtuniku saab nimetada esimese või teise astme kohtu teenistusse tähtajaliselt kuni kolmeks aastaks ning vajaduse korral saab teenistusaega pikendada kokku viie aastani. Asenduskohtuniku volitusi võib olla vaja pikendada, et talle jagatud kohtuasjad saaksid lõpuni menetletud ja välditaks nende ümberjagamist teistele kohtunikele.

Asenduskohtuniku nimetab ametisse Vabariigi President Riigikohtu üldkogu ettepanekul. Pärast asenduskohtunikuna ametisse nimetamist otsustab teenistusse määramise KHAN³³ Riigikohtu üldkogu vastava kohtu esimehe taotlusel ning asenduskohtuniku nõusolekul. Asenduskohtunikud võivad töötada esimese astme kohtunikuna. Ringkonnakohtu kohtunikuna võib asenduskohtunik töötada juhul, kui ta on nimetatud ametisse ringkonnakohtu kohtunikuna või varukohtunikuna või Riigikohtu kohtunikuna. Maandamaks riski, et asenduskohtunike kaudu moonutatakse kohtuniku kui põhiseaduse järgi eluaegse ameti olemust ning kohtunikukohtade täitmine muutuks ettearvamatuks, tuleb ette näha, et asenduskohtunikke ei või teenistusse nimetada rohkem kui kümme protsenti kohtunikukohtade koguarvust. Asenduskohtuniku võib nimetada teenistusse ka osakoormusega.

Asenduskohtunikul on õigusemõistmisel kohtuniku volitused ja vastutus, tema suhtes saab distsiplinaarmenetluse algatada ja ta ennetähtaegselt vabastada samadel alustel kohtuniku ametist vabastamisega. Asenduskohtuniku üle teeb järelevalvet kohtu esimees. Asenduskohtunikul on kohustus hoiduda teenistuse ajal tegevusest, mis võiks kahjustada õigusemõistmise usaldusväärsust ja erapooletust ning kohtusüsteemi mainet.

Asenduskohtuniku sõltumatuse tagamiseks laienevad asenduskohtunikule kohtuniku sotsiaalsed tagatised. Asenduskohtunikule tagatakse põhipalk võrdsel alustel kohtunikega. Tasu määramisel arvestatakse pensionit ja osakoormust. Pensionil olevale kohtunikule makstakse tasuna riikliku pensioni ja kohtuniku töötasu vahe. Osakoormusega töötamise korral vähendatakse proportsionaalselt töökoormusega asenduskohtunikule makstavat palka.

Asenduskohtuniku teenistus lõpeb tähtaja möödumisega. Kohtuniku ametikoha vabanemise korral võib asenduskohtuniku tema avalduse alusel ja vastava kohtu esimehe ettepanekul üle

³¹ KS-i § 99 lg 1 alusel kohtunik vabastatakse ametist:

1) kohtuniku enda soovil;
4) tervise tõttu, mis takistab kohtunikuna töötada;
7) kui kohtunik nimetatakse või valitakse teenistus- või ametikohale, mis ei ole kooskõlas kohtuniku ametikitsendustega;
8) kui ilmneb asjaolu, mis seaduse kohaselt välistab isiku kohtunikuks nimetamise.

³² KrMS-i § 18 lg 4 järgi on võimalik kaasata kohtuistungile varukohtunik juhuks, kui kriminaalasja kohtulik arutamine on aeganõudev ja võib tekkida vajadus kohtunik asendada.

³³ KHAN-i pädevust vt <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/558e865f-e4b2-40fa-a9da-e59e83c04533>.

viia vabale kohtunikukohale ning selleks ei ole vaja Vabariigi Presidendil teda uuesti ametisse nimetada. Samas ei välista see avaliku konkursi korraldamist ja asenduskohtuniku kandideerimist avaliku konkursi korras.

Ettepanek on tehtud muu hulgas selliste riikide eeskujul, kus kohtusüsteemi kaasatakse esimese ja teise astme kohtunikule esitatavatele nõutele vastavaid asenduskohtunikke, keda saaks rakendada tähtajaliselt kohtuasjade lahendamisel eelkõige olukorras, kus kohtute koormus ajutiselt kasvab. Rootsi asenduskohtunikud³⁴ on kohtunikuameti ettevalmistusteenistusel osalevad isikud, kelle ettevalmistus kestab neli aastat, mille ajal töötavad kohtunikukandidaadid esimese astme kohtus ja apellatsioonikohtus. Belgias³⁵ on asenduskohtunikud peamiselt pikaajalise kogemusega advokaadid, notarid, ülikooli õppejõud, kes peavad enne asenduskohtuniku ametisse nimetamist sooritama eksami, või pensionile jäänud kohtunikud, keda on võimalik tähtajaliselt tagasi kutsuda. Prantsusmaal³⁶ tegutsevad asenduskohtuniku ametist lahkunud kohtunikud, kelle volitused kestavad maksimaalselt viis aastast, mida ei ole võimalik pikendada, ning lõpevad igal juhul kohtuniku teenistusvanuse ülemmäära saabudes.

3. Kohtuniku ametist vabastamine ja lisatasu maksmine

3.1. Probleem ja eesmärk

Kohtu arengukava järgi kujundatakse kohus atraktiivseks tööandjaks, kus noorte värbamist ja kohtunike arengut toetatakse süstemaatiliselt ning töötajatele pakutakse nüüdisaegset ja turvalist töökeskkonda.

Kohtu arengukava järgi tuleb pöörata järjekindlalt tähelepanu kohtuniku töö kvaliteedile. Selleks tuleb luua kohtuniku töö kvaliteedi hindamise ja tagasisidestamise süsteem. Tõhustada tuleb järelevalvet ametikohustuste täitmise üle.

Kohtuniku ametist vabastamine

Kehtiva seaduse järgi võib kohtuniku ametist vabastada kohtuniku enda soovil; vanuse tõttu; ametisse sobimatuse tõttu (kolme aasta jooksul pärast ametisse nimetamist); tervise tõttu; kohtu likvideerimise või kohtumaja sulgemise või kohtunike arvu vähendamise korral; kui on lõppenud väljaspool kohut töötamise tähtaeg ja kohtunik ei ole esitanud nimetatud tagasipöördumise teadet; kui kohtunik nimetatakse või valitakse teenistus- või ametikohale, mis ei ole kooskõlas kohtuniku ametikitsendustega; kui ilmneb asjaolu, mis seaduse kohaselt välistab isiku kohtunikuks nimetamise.

Ametist vabastamist tervise tõttu, mis takistab kohtuniku töötada (KS-i § 99 lg 1 p 4), ei ole KS-is üksikasjalikumalt reguleeritud. Lahtiseks on jäetud, kes määrab kindlaks, kas haigus takistab kohtuniku töötada ja kas tegemist on püsiva takistusega. Mõistlik on siiski eeldada, et selline hinnang antakse eelkõige kohtuniku avalduse alusel (kui ta on võimeline seda esitama)

³⁴ https://e-justice.europa.eu/39442/EN/initial_training_of_judges_and_prosecutors_in_the_european_union?SWEDEN&action=printMS&init=true&member=1

³⁵ CEPEJ Evaluation Report 2024, lk 49. <https://rm.coe.int/cepej-evaluation-report-part-1-en/-/1680b272ac>

³⁶ https://e-justice.europa.eu/29/ET/types_of_legal_professions?FRANCE&clang=en

ja tema terviseandmete põhjal ning asjaomase kohtu esimehe arvamuseks. KS-i § 99 lg 1 p 4 kohaldatavuse tagamiseks tuleb seaduses reguleerida ka kohtuniku terviseandmete kogumine ilma tema nõusolekuta. Kuigi rahvusvahelistes allikates on kohtuniku võimetus täita oma ametikohustusi toodud välja ühe n-ö aktsepteeritava kohtuniku ametist tagandamise alusena (nt [Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee 17.11.2010. a soovitus CM/Rec\(2010\)12](#), p 50; [EKo C-192/18, Euroopa Komisjon vs. Poola, 05.11.2019](#), p 113; [EKo C-619/18, Euroopa Komisjon vs. Poola, 24.06.2019](#), p 76), tuleb arvestada, et neis peetakse ametist tagandamise all silmas pigem üldiselt kohtuniku ametist vabastamist ilma tema nõusolekuta, mitte kitsalt kohtuniku n-ö väljaheitmist ametikaaslaste hulgast, nagu on ametist tagandamist käsitatud Eesti õiguses.³⁷

Avaliku teenistuse seaduses (ATS) on ette nähtud, et ametniku võib teenistusest vabastada töövõime vähenemise tõttu, kui ametnik ei saa oma teenistusülesandeid täita üle nelja kuu järjest või üle viie kuu aasta jooksul (ATS-i § 93). Kohtunikele seda sätet ei kohaldata. Kohtunik, kes soovib tervise tõttu ametist vabastamist, võib esitada avalduse ametist vabastamiseks omal soovil (KS-i § 99 lg 1 p 1).

Kohtusüsteemil peab olema meede kohtunike füüsilise ja vaimse tervise seisundi hindamiseks. Praegu on ükskõik millise tervisehäirega kohtuniku võimalik ametist vabastada ainult tema enda algatusel, muid mehhanisme kohtusüsteemil selleks ei ole. Näitena võib tuua, et kui Soomes³⁸ kaotab kohtunik haiguse, puude või vigastuse tõttu töövõime, on ta kohustatud ametist lahkuma. Juhul kui töövõimetu kohtunik ise oma ametist ei loobu, otsustab tema ametist vabastamise kiireloomulise küsimusena kõrgema astme kohus (esimese astme kohtu kohtuniku puhul apellatsioonikohus, teise ja kõrgeima astme kohtunike puhul riigikohus, seejuures on otsus edasikaevatav). Rootsi seadusandluses³⁹ on antud kõrgeimale kohtule õigus suunata kohtunikke terviseekspertiisi.

Sellise meetme loomiseks tuleb KS-is seada sisse täpsem korraldus kohtuniku ametist vabastamiseks tervise tõttu. Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus⁴⁰ on kirjas, et kohtunike ametiaeg peab olema sätestatud seadusega ning kohtuniku võib ametist tagandada ainult juhul, kui tegemist on distsiplinaar- või kriminaalvastutust kaasa toova tõsise rikkumisega või kui kohtunik ei suuda enam korralikult täita oma ametiülesandeid. Ennetähtaegselt pensionile jäämine peaks olema võimalik ainult kohtuniku enda soovil või meditsiiniliste näidustuste korral.

Asjaolud, mis lubavad kohtuniku töövõimes kahelda, peavad kindlasti olema selgelt põhjendatud ning dokumenteeritud, kuid võivad olenevalt kohtuniku tervisliku seisundi iseloomust varieeruda. Sellistel puhkudel on kindlasti oluline mõelda läbi ka ekspertiisi järel tehtud otsuse vaidlustamise mehhanism.

³⁷ V. Saarmets, PS-i § 147 kommentaarid, p 19. https://pohiseadus.ee/sisu/3631/paragrahv_147

³⁸ Vt Courts Act (Finland), Chapter 16, Section 2 (Relieving a judge of his or her office on the basis of work disability). [673/2016 | Säädöskännökset | Finlex](#)

³⁹ Vt The Swedish Code on Judicial Procedure, Chapter 3 (The Supreme Court), Section 3. [ds_engelsk.PDF](#)

⁴⁰ Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee. [Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee 17.11.2010 soovitus CM/Rec\(2010\)12](#)

Kohtusüsteemil peab olema võimalik vabastada kohtunikuametisse sobimatud isikud ka pärast kolme aasta möödumist ametisse nimetamisest. Esmajoones on sellist võimalust vaja siis, kui kohtunik ei suuda pidevalt asju mõistliku aja jooksul lahendada, tema kutseoskused halvenevad ja kohtulahendite kvaliteet ilmselgelt ei vasta enam kohtunikult oodatavale või kui ta keeldub järjekindlalt osalemast koolitustel või muul viisil kutseoskuste täiendamisest⁴¹.

Laiendada tuleb kohtuniku ametist vabastamise aluseid ja võimaldada ka pärast kolme aasta möödumist ametisse nimetamisest vabastada ametist kohtunik kes on kohtunikuametisse sobimatu.

Kohtunikule lisatasu maksmine

Kohtuniku ametipalk ja lisatasude maksmine on sätestatud seadusega. Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadus⁴² näeb ette kohtuniku palgamäära ja koefitsiendi, kohtute seadus lisatasu maksmise alused.

Praegu makstakse kohtunikule lisatasu kohtu esimehe ja osakonna või kolleegiumi esimehe ülesannete täitmise eest, valves oldud aja eest ja kohtuniku juhendamise eest.

VTK lähtub töögrupi ettepanekust võimaldada motiveerivat lisatasu ka enam panustavatele kohtunikele (sh menetlusgruppi juhtivale kohtunikule).

VTK eesmärk on kujundada ühtne, võimekas, hästi toimiv ning muutustega kohanev kohtunikukond, et tagada kvaliteetne ja tõhus õigusemõistmine. Menetlusosalistele tuleb tagada kvaliteetne õigusemõistmine, vältides olukorda, kus nende kohtuasja menetleb kohtunik, kelle tervislik seisund ei võimalda tal tegelikult korrakohaselt õigust mõista või kes on kohtunikuametisse sobimatu.

3.2. Võimalikud lahendused

Kui tervis takistab kohtunikuna töötada, võib kohtuniku tema nõusolekuta ametist vabastada Riigikohtu üldkogu.

Vabastamine tervise tõttu on ametist vabastamise alus juhul, kui kohtunik ei esita ametist lahkumise avaldust, kuid tema füüsiline või vaimne tervises seisund takistab tal kohtunikuna nõuetekohaselt töötamast. Kohtuniku võib ametist vabastada töövõime vähenemise tõttu, kui kohtunik ei saa oma teenistusülesandeid täita üle nelja kuu järjest või üle viie kuu aasta jooksul. Kohtuniku võib ametist vabastada, kui on alust arvata, et võimetust täita teenistusülesandeid esineb sama aasta jooksul korduvalt ning seetõttu oleks kohtu töökorraldusele tekkiv lisakoormus ebaproportsionaalselt suur.

Ametist vabastamise eeldus on vastava kohtu esimehe või Riigikohtu esimehe taotlus ning Riigikohtu üldkogu ja selle ettepanekul ka Vabariigi Presidendi otsus. Seisukoha kujundamiseks võib üldkogu määrata kolm sõltumatut eksperti, kel on õigus tutvuda kohtuniku

⁴¹ Kohtunik peab oma kohustused täitma mõistliku aja jooksul, arvestades seaduses ettenähtud menetlustähtaegu (KS-i § 6 lg 2). Koolitusnõukogu määrab igal aastal koolitusprogrammi osa, milles ettenähtud koolituse läbimine on kohtunikule kohustuslik (KS-i § 44 lg 5). Kohtunik peab oma erialateadmisi ja -oskusi pidevalt täiendama ning osalema koolituses (§ 74 lg 1).

⁴² [Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadus – Riigi Teataja](#)

terviseandmetega. Eksperdikulud tuleks kanda nii nagu ekspertide määramisel kohtumenetluses.

Riigikohtu üldkogu võib kohtuniku ametist vabastada ametisse sobimatuse tõttu ka pärast kolme aasta möödumist ametisse nimetamisest.

Riigikohtu üldkogu võib kohtuniku ametisse sobimatuse tõttu vabastada ka pärast kolme aasta möödumist ametisse nimetamisest, esmajoonel juhul, kui kohtunik ei suuda pidevalt asju mõistliku aja jooksul lahendada, tema kvalifikatsioon ja kohtulahendite kvaliteet ilmselgelt ei vasta enam kohtunikult oodatavale või kui ta keeldub järjekindlalt osalemast koolitustel või muul viisil oma kutseoskuste parandamisest ega ole probleemi lahendanud ka asjaomase kohtu esimehe või Riigikohtu esimehe selleks antud lisatähtaja jooksul.

Minimeerimaks kohtuniku sõltumatuse riivet, on ametist vabastamise menetluse alustamise lävend kõrge, ametist vabastamist peavad üheaegselt taotlema nii asjaomase kohtu esimees, Riigikohtu esimees kui ka KHAN. Lisaks tuleb kohtunikule anda probleemi lahendamiseks ja kutseoskuste täiendamiseks lisatähtaeg.

Kohtunikule võib maksta lisatasu teatud perioodi jooksul keskmisest töökoormusest märgatavalt suurema koormusega töötamise eest või lahendades suurepäraselt kvalifikatsiooni nõudvaid asju kohtuasutuse eelarve piires.

VTK ettepanek võimaldab maksta kohtunikule lisaks KRAPS-i järgi fikseeritud põhipalgale motivatsiooni suurendamiseks ja ülekoormusega töötamise hüvitamiseks lisatasu kohtu eelarve piires.

4. Kohtuniku distsiplinaarvastutuse kehtivus

4.1. Probleem ja eesmärk

Distsiplinaarsüütegu on kohtuniku süüline tegu, mis seisneb ametikohustuse täitmata jätmises või mittekohases täitmises (KS-i § 87). Distsiplinaarsüütegu on ka kohtuniku vääritud tegu. Kohtunikule võib distsiplinaarsüüteo eest määrata distsiplinaarkaristuse. Distsiplinaarkaristused on noomitus, rahaträhv kuni ühe kuu ametipalga ulatuses, ametipalga vähendamine ning ametist tagandamine (KS-i § 88).

Kehtiva seaduse kohaselt distsiplinaarkaristus kustub (KS-i § 88 lg 6), kui kohtunik pole aasta jooksul pärast distsiplinaarkolleegiumi otsuse jõustumist toime pannud uut süütegu. Distsiplinaarkolleegium võib karistuse kustutada ka ennetähtaegselt.

Kohtute arengukava rõhutab, et kohtusüsteem tajub oma vastutust õigusemõistmise kvaliteedi tagamisel. Järelevalve ja distsiplinaarmenetluse põhimõtted on selged ja eesmärgistatud. Samuti nähakse ette õigusemõistmise kvaliteedi süsteemne jälgimine ning kohtunike ja kohtuteenistujate arenguvõimaluste toetamine.

VTK eesmärk on tõhustada kohtunike järelevalvet ja distsiplinaarvastutust ning suurendada kohtuniku vastutust toimepandud rikkumiste eest.

4.2. Võimalik lahendus

Distsiplinaarkaristuse kustumise tähtaega pikendada ühelt aastalt kolmele ja kaotada võimalus seda lühendada. Kohtuniku distsiplinaarkaristus kustub, kui kohtunik ei ole kolme aasta jooksul pärast distsiplinaarkolleegiumi otsuse jõustumist toime pannud uut süütegu.

5. Kohtunikukandidaadi julgeolekukontroll

5.1. Probleem ja eesmärk

Kohtunikul on ametikohajärgselt riigisaladusele juurdepääsu õigus. Kohtunikuks kandideerija peab enne kohtunikuks nimetamist läbima julgeolekukontrolli, välja arvatud juhul, kui ta omab kehtivat juurdepääsuluba täiesti salajase taseme riigisaladusele juurdepääsuks või kui ta on kandidaadiks saamise ajal ametikohal, millel on ametikohajärgne õigus juurdepääsuks kõigile riigisaladuse tasemetele (KS-i § 54).

Kohtunikukandidaat peab olema julgeolekukontrolli läbinud enne kohtunikueksamikomisjoni hindamist. Avaliku teenistuse tippjuhtide kandidaadid läbivad julgeolekukontrolli pärast seda, kui nad on osutunud konkursil valituks, kuid enne ametisse nimetamist.

Julgeolekukontroll on isikuandmete töötlemise protsess, mille käigus hinnatakse isiku võimalikke julgeolekuriske, lojaalsust, ausust ja usaldusväärsust. Julgeolekukontrolli eesmärk on tuvastada, kas isikule on võimalik anda juurdepääsuõigus ehk võimaldada isiku ligipääs riigisaladusele. Julgeolekukontrolli on õigus teha Kaitsepolitseiametil (KAPO). Juurdepääsuloa andmise otsustab KAPO hiljemalt kolme kuu jooksul arvates juurdepääsuloa saamiseks nõutavate dokumentide esitamisest⁴³.

Seega peavad kõik esimese ja teise astme kohtunikukohale kandideerijad enne Riigikohtu üldkogu ette jõudmist olema läbinud julgeolekukontrolli. Selline korraldus on ebamõistlik, pikendab kandideerimisprotsessi ega arvesta kohtusüsteemi tegelike vajadustega.

Esiteks on juurdepääs riigisaladusele vajalik alles tööülesannete täitmiseks, mitte kandideerimiseks. Teiseks võtab KAPO-lt asjatult ressursi selliste isikute kontroll, kes üldkogu toetust tõenäoliselt kunagi ei saaks. Kolmandaks tähendab julgeolekukontrollile allumine ainuüksi kandideerimise eeldusena kandidaadile olulist privaatsuse riivet (mitmekuune jälgimise all olek, isikliku elu ja tegemiste uurimine), mis võib peletada kandideerimast häid kandidaate, esmajoones nt advokaate, kelle kutsetegevus võib olla julgeolekukontrolli ajal mõnevõrra häiritud. Praktikas on korduvalt tekkinud olukord, kus kohtunikukonkurssi ei saa lõpule viia, sest mõnele kandidaadile on julgeolekukontroll tegemata ning tavaliselt kestab see mitu kuud.

Kandidaatide isikuomadusi saab hinnata ka julgeolekukontrollita. Kui julgeolekukontroll tekitab küsitavusi, võib üldkogu oma esialgse otsuse ümber vaadata ja kandidaadi esitamisest loobuda.

⁴³ Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/112122024011>

VTK eesmärk on lõpetada kõigi kohtunikukandidaatide kohustuslik julgeolekukontroll. Edaspidi ei koormataks julgeolekukontrolliga kõiki konkursil osalevaid kandidaate.

5.2. Võimalik lahendus

Kohtunikukandidaat läbib julgeolekukontrolli pärast seda, kui Riigikohtu üldkogu on otsustanud teha Vabariigi Presidendile esialgse ettepaneku ta kohtunikuna ametisse nimetada. Julgeolekukontroll toimub pärast ametikohale valimist, kuid enne ametikohustuste täitmise alustamist. See tagab, et isikul on tööülesannete täitmiseks vajalik juurdepääsuluba.

Sel juhul ei esitata kandidaati Vabariigi Presidendile enne julgeolekukontrolli tulemuste saamist ning Riigikohtu üldkogu võib olenevalt julgeolekukontrolli tulemustest kandidaadi esitamisest ka loobuda või kandidaadi asendada.

6. Rahvakohtuniku institutsiooni kaotamine

6.1. Probleem ja eesmärk

Kehtiva kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 18 lg 1 näeb ette, et üldmenetluses arutab maakohtus esimese astme kuritegude kriminaalasju eesistujast ja kahest rahvakohtunikust koosnev kohtukoosseis. Teise astme kuritegude üldmenetluses kriminaalasju ja lihtmenetluses kriminaalasju arutab maakohtunik ainuisikuliselt. Erakorralise või sõjaseisukorra ajal rahvakohtunik õigusemõistmises ei osale. Maakohtus mõistab sel ajal õigust maakohtunik ainuisikuliselt. Erakorralise või sõjaseisukorra lõppemisel jätkab maakohtunik ainuisikuliselt õigusemõistmist nendes kohtuasjades, milles rahvakohtunik ei osalenud.

Rahvakohtunik nimetatakse neljaks aastaks. Isikut ei või nimetada rahvakohtunikuks järjest rohkem kui kaheks perioodiks (KS-i § 104). Õigusemõistmisel on rahvakohtunikul võrdsed õigused kohtunikuga (KS-i § 102 lg 2).

Rahvakohtunike institutsiooni loomise eesmärk on olnud tavainimeste kaasamine õigusemõistmisse kui menetluse läbipaistvust ja avalikkuse usaldust suurendav ja inimlikkust lisav meede. Rahvakohtunik on kohtumenetluses üldsuse esindaja.

Praktikas esile kerkinud probleemid rahvakohtunike õigusemõistmises osalemise korral.

Rahvakohtunikul puuduvad selged tegevuspiirangud väljaspool kohtusaali, regulatsioon huvide konflikti vältimiseks, kohtunikega võrreldav distsiplinaarvastutus ja kriminaalvastutus õigusemõistmisevastaste süütegude eest.

Erinevalt kohtunikest võib rahvakohtunik olla erakonna liige, osaleda poliitikas, töötada äriühingutes jms, mis võib tekitada huvide konflikti. Pole välistatud, et rahvakohtunik osutub menetlusosalise juures töötajaks või asub menetluse ajal tööle menetlusosalist esindava advokaadiga samas büroos või muus lepingulises suhtes.

Kohtuniku distsiplinaarsüüteo eest saab määrata distsiplinaar karistuse, aga rahvakohtuniku puhul on võimalik üksnes volitused ennetähtaegselt lõpetada.

Rahvakohtunike üle puudub süsteemne järelevalve ja taustakontroll. See toob kaasa võimaliku ohu, et rahvakohtunikke saab mõjutada, puudub ka julgeolekukontrolli nõue, rahvakohtunikule ei kohaldu ebasõbralikesse riikidesse reisimise korral teavituskohustus.

Pikemate kriminaalmenetluste puhul (eriti majanduskuritegude puhul) on suur risk, et rahvakohtunik langeb menetluse kestel välja, mis toob kaasa vajaduse protsessi uuesti alustada⁴⁴, riski, et süüteod aeguvad, ja märkimisväärse lisakulu nii kohtusüsteemile kui ka menetlusosalistele.

Rahvakohtunike kaasamine istungile on osutunud üha problemaatilisemaks. Kohtute andmetel on rahvakohtunikke, kes ei ole pärast nimetamist huvitatud õigusemõistmises osalemisest.

Majandus-, küber- ja peitkuriteod on muutunud tehniliselt keerukaks, mistõttu on nende tõendamine keeruline ja tihti mahukas. Rahvakohtunikel võib puududa võimekus hinnata keerulist tõendusmaterjali. Ka riigi julgeolekut, riigi- või ärisaladust sisaldavad kohtuasjad vajavad professionaalsemat lähenemist.

Kokkuvõttes näitavad analüüsitud probleemid, et senisel kujul on rahvakohtunike institutsioon ebaefektiivne. Probleemid on fundamentaalsed (tegevuspiirangud, vastutus, järelevalve puudulikkus) ja praktilist laadi (kaadriprobleemid, menetlusökoonoomia, usaldusväärsus).

VTK eesmärk on eelkõige saavutada tõhus kohtumenetlus kriminaalasjades ja vähendada menetluse venimise riski, aga ka vähendada vajadust alustada rahvakohtuniku välja langedes kohtuasja uuesti ning vähendada kriminaalmenetluse aegumise riski. Tulemuseks on läbipaistvam ja usaldusväärsem õigusemõistmine ning ressursside kokkuhoid.

6.2. Esimene võimalik lahendus: rahvakohtuniku institutsiooni kaotamine

Rahvakohtunikud õigusemõistmises ei osale. Maakohtus mõistab õigust maakohtunik ainuisikuliselt. Kohtu esimees võib määrata asja lahendamiseks kolmeliikmelisele kohtukoosseisule asja erilise keerukuse või põhimõttelise tähtsuse korral või kui see on õigusemõistmise huvides.

VTK ettepaneku elluviimine tagab professionaalse lähenemise ja väldib rahvakohtunikega seotud probleeme, säilitades kollegiaalse otsustamise.

Rahvakohtunikega kaasnes nende eelmisel tegevusperioodil 2019.–2023. aastal kulu 366 000 eurot, mille saaks rahvakohtuniku institutsiooni kaotamise korral kokku hoida.

6.3 Teine võimalik lahendus: rahvakohtunik osaleb ainult teatud liiki esimese astme kuritegude menetlemisel.

Rahvakohtunike väärtuslik panus avalduks kõige enam isikuvastaste esimese astme kuritegude menetlemisel, kus kogemuspõhine arusaam inimlikest aspektidest on eriti oluline. Muudes,

⁴⁴ RKKKm 08.04.2020, 1-15-6483. Riigikohtu praktikast tuleb ühemõtteliselt arusaam, et kohtukoosseisu seaduslikkust kontrollides ei saa piirduda KrMS-i §-des 18 ja 19 ette nähtud formaalsete kriteeriumite järgimisega, vaid nõutav on muu hulgas seegi, et kooskõlas kõnealuste sätetega moodustatud kohtukoosseis on arutanud kriminaalasja algusest lõpuni. Kui kohtukoosseis kriminaalasja arutamise kestel muutub, tuleb alustada asja arutamisega algusest peale. Erandi saab teha siis, kui on täidetud KrMS-i § 18 lg-s 4 sätestatud eeldused. <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=1-15-6483/415> p 28

näiteks spetsiifilistes majandusvaldkonna ja maksukuritegude asjades rahvakohtunikke enam ei kaasata.

Rahvakohtunikele tuleb luua koolitusprogramm, milles osalemine on neile kohustuslik. Samuti tuleb täpsustada järelevalve tegemist rahvakohtuniku kohustuste üle. Paindlikuma töökorralduse nimel on vaja luua IT-lahendus rahvakohtunike istungitele kutsumiseks. See võimaldaks kohtul kohtute infosüsteemis määrata eelistungil menetlusosalistega kokkulepitud istungiajad ja süsteem pakuks juhuslikult nimekirja alusel osalemist rahvakohtunikele, kes peaksid teatud aja jooksul osalemise aktseptima ja kinnitama. Nii langeks ära kohtute senine vajadus võtta rahvakohtunikega telefonitsi ühendust, teavitused liiguksid automaatselt.

7. Mõju

VTK ettepanekute mõjusihtrühma võib jagada kaheks: kohus ja menetlusosalised.

1. Kohtu all peetakse silmas kohtuasju menetlevaid kohtunikke ja kohtuametnikke. Kohtumenetluse läbiviimine on kohtu kohustus ning sellega tegeleb kohtus olenevalt konkreetsest toimingust kas kohtunik, kohtujurist või istungisekretär. Seisuga 01.01.2025 on ametis 249 kohtunikku, reeglina on igal kohtunikul oma kohtuistungisekretär ja kohtujurist. Esimese ja teise astme kohtus on kokku 1011 ametikohta. Rahvakohtunike⁴⁵ ametikohti on 502.

2. Menetlusosalised on konkreetse kohtuasja puutuvad isikud, nagu kahtlustatav, süüdistatav, õigeksmõistetu, prokurör, hageja, kostja, esindaja, vastustaja ja kõik teised menetlusosalised. Prokuröride arv on 195⁴⁶. Eesti Advokatuuris on 31.12.2024. a seisuga 808 vandeadvokaati ja 342 vandeadvokaadi abi⁴⁷. Kohtute infosüsteemi andmete järgi osales 2024. aastal kohtumenetluses 82 685 füüsilist isikut ja 15 909 juriidilist isikut.

Samaliigiliste kohtute ühendamine, kohtu eestseisuse moodustamine

Muudatuse tulemusena oleks Eestis üks maakohus, üks halduskohus ja üks ringkonnakohus. Kohtus moodustatakse eestseisus.

Kohtute ühendamine üheks maa-, üheks haldus- ja üheks ringkonnakohtuks toob endaga kaasa mitu positiivset mõju õigusemõistmisele ja kohtusüsteemi toimimisele tervikuna. Ühtse kohtu mudeli puhul jaotub töökoormus kõigi sama tasandi kohtunike vahel võrdsetel alustel, mis aitab tasakaalustada piirkondlikke erinevusi ning tagada õiguse kättesaadavuse üle Eesti. See on eriti oluline juhtudel, kui mõnes piirkonnas võib teatud liiki kohtuasjade hulk oluliselt kõikuda. Samuti laieneb spetsialiseerumisvõimalus kõigile kohtunikele sõltumata nende teenistuskohast. See tähendab, et ka väiksemates piirkondades töötavad kohtunikud saavad lahendada keerukamaid ja eriliigilisi vaidlusi, mis parandab otsuste kvaliteeti ja säilitab kohtunike professionaalsust.

Kohtute ühendamine loob ka paremad eeldused paindlikuks juhtimiseks – kohtu esimees saab tõhusamalt korraldada tööjaotust ja ressursside kasutust, sh vajadusel kiiresti reageerida eriolukordadele, nagu näiteks rändekriis. Kohtu tugiteenuste tsentraliseerimine võimaldab

⁴⁵ Rahvakohtunike nimekirj. [Rahvakohtunike nimekirj | Eesti Kohtud](#)

⁴⁶ Prokuratuur. [Asutuse struktuur | Prokuratuur](#)

⁴⁷ Eesti Advokatuur. [Tutvustus – Eesti Advokatuur](#)

vältida dubleerimist ja suurendada töö efektiivsust. Samuti kaob mitme eraldi struktuuri vahel pideva koordineerimise vajadus, mis vähendab bürokraatiat ja kiirendab protsesse.

Ühtse tööjaotusplaani rakendamine võimaldab korraldada kohtuasjade menetlemist sujuvamalt – näiteks väheneb vajadus suunata kohtuasju teise kohtusse kohtualluvust muutmata. See suurendab õigusemõistmise stabiilsust ja võimaldab kiiremat menetlemist. Kuigi spetsialiseerumine võib kaasa tuua rohkem menetlustoiminguid väljaspool kohtuniku alalist teenistusk kohta, kaalub saadav kvaliteedivõit üles lisanduva ajakulu ja logistilised vajadused.

Kuigi ühe kohtu mudeliga kaasneb mitu eelist, võib sellel olla ka negatiivseid tagajärgi, mida tuleb muudatuse kavandamisel kaaluda. Ühe suure organisatsiooni puhul võib haldamine muutuda keerulisemaks, eriti kui juhtimine ja infovahetus ei ole piisavalt tõhusad. Keskne juhtimine võib viia olukorrani, kus kohapealne paindlikkus väheneb ning otsuste tegemisel ei arvestata alati piisavalt piirkondlike oludega.

Kohtute ühendamise võib kohtunike jaoks tähendada, et otsesed juhid jäävad kaugemale ning senine vahetu koostöö väheneb ja kollegiaalne sünergia nõrgeneb. Vahetasandite kadumine võib vähendada kohtunike autonoomiat ja kaasatust töökorralduslikes otsustes ning mõjutada kuuluvustunnet.

Suurem tsentraliseeritus ja esimehe otsustusõigus osakondade moodustamisel võib piirata kohtunike spetsialiseerumist ja valikuvabadust. Spetsialiseerumisega võib kaasneda sagedasem töö teistes kohtumajades, mis suurendab koormust ning halvendab töö- ja eraelu tasakaalu. Samuti võib suurtes struktuurides väheneda kohtuniku individuaalse panuse märgatavus, mis mõjutab ametialast rahulolu.

Lisaks võib kohtunike sagedasem liikumine ja menetluste läbiviimine väljaspool alalist teenistusk kohta suurendada töökoormust ning logistilist keerukust, mis võib mõjutada nii menetluskiirust kui ka töö kvaliteeti.

Kohtute ümberkorraldamine võib tekitada kohtute personalis segadust või vastuseisu, samuti võib esialgne ümberkorraldamine nõuda lisakulutusi ja põhjustada tööseisakuid. Lõpuks tuleb arvestada ka sellega, et süsteemi suur muutus võib ajutiselt vähendada töötajate motivatsiooni või tekitada ebakindlust oma rolli ja vastutuse suhtes.

Kohtute ühendamisel on oluline mõju ka menetlusosalistele. Positiivse poole pealt aitab ühtse tööjaotusplaani rakendamine tagada, et kohtuasju menetlevad just selle valdkonna parimad spetsialistid, sõltumata asukohast. See võib menetlusosaliste jaoks tähendada läbimõeldumaid, asjatundlikumaid ja prognoositavamaid kohtuotsuseid.

Kohtute ümberkorraldamisega võib kaasneda menetlusosalistele ka teatud ebamugavusi – näiteks olukordi, kus istungid toimuvad menetlusosalise elukohast kaugemal või videosilla vahendusel. See võib vähendada vahetut kontakti kohtuga ja raskendada isiklikku osalemist kohtumenetluses.

Kokkuvõttes muutub õigusemõistmine professionaalsemaks, läbipaistvamaks ja paindlikumaks, tuues kasu nii kohtusüsteemile kui ka ühiskonnale laiemalt.

Teatud liiki kohtuasjade suunamine lahendamiseks teise kohtusse kohtualluvust muutmata

Muudatuse tulemusena kohtuid ei ühendata, vaid säilib senine kohtute võrgustik. Lisandub regulatsioon, mis võimaldab, säilitades esialgse kohtualluvuse, anda teatud liiki kohtuasju lahendamiseks üle teise kohtusse, kus kohtunike töökoormus on väiksem. Sellekohased kohtuasjade liigid määratletakse täpselt seadusega.

Säilib kohtute piirkondlik jaotus, mis tagab menetlusosalistele suurema õigusselguse ja ennustatavuse. Kohtunike töökoormuse ühtlasem jaotumine aitab kiirendada ja tõhustada kohtuasjade menetlemist, vähendades samas kohtunike ülekoormusest tingitud menetlusviivituse riski. Menetluse kvaliteet paraneb, sest kohtunikud saavad keskenduda põhjalikumalt neile määratud kohtuasjadele.

Ettepanek võib kaasa tuua ka negatiivse mõju. Kohtuasjade ümberjaotamise tõttu võib kohtute haldussüsteemile tekkida lisakoormus, kuna on vaja pidevalt hinnata kohtunike töökoormust ning jagada asju ümber. Võib kasvada administratiivne ja korralduslik koormus, mis nõuab lisaressursse ja võib suurendada kohtu töökorralduse kulusid. Menetlusosalise asja võidakse menetleda kohtus, mis asub tema elukohast või tavapärasest menetluskohast kaugemal, mis võib lisada ebamugavust ja kulusid.

Kokkuvõttes säilib alternatiivse lahendusega kohtusüsteemi stabiilsus ja menetlusosaliste kindlustunne, samal ajal paraneb kohtusüsteemi paindlikkus ja võime tulla toime muutuva töökoormusega.

Asenduskohtunike süsteemi loomine

Asenduskohtunike süsteem loob õigusemõistmisel mitu eelist. Esiteks aitab see tasakaalustada kohtute töökoormust selle ajutise kasvu korral, tagades, et kohtumenetlused ei kannataks kohtunike ajutise puudumise või ülekoormuse tõttu. Selline paindlikkus võimaldab kohtutel end kiiresti kohandada näiteks puhkustest, haigusperioodidest või muudest põhjustest tingitud ajutise tööjõupuudusega. Samuti annab see väärtusliku kogemuse kohtunikuametiks valmistuvatele vanemkohtujuristidele, aidates tagada kohtunike järelkasvu ja pikaajalise teenistuse jätkusuutlikkust. Lisaks saavad pensionile siirdunud kohtunikud, kes soovivad tööle naasta, oma kogemusi jagada ja nooremaid kolleege toetada. Kõik need tegurid aitavad kaasa, et kohtumenetlus oleks sujuv ja õigusemõistmine järjepidev isegi koormuse ajutise kasvu korral.

Asenduskohtunike süsteem võib aga kaasa tuua ka negatiivseid tagajärgi. Esiteks võib see mõjutada kohtulahendite kvaliteeti, kuna asenduskohtunikud ei pruugi olla kohtupraktikaga alati piisavalt kursis, mis võib viia erinevate tõlgenduste ja lahendusteni. Samuti võib asendustöö oma ajutise iseloomu tõttu vähendada kohtunike pühendumust ja stabiilsust, mis võib omakorda mõjutada kohtuasja lahendamise kvaliteeti. Asenduskohtunikud ei pruugi olla valmis, et keerukate kohtuvaidlustega kiiresti toime tulla. Asenduskohtunike süsteem võib moonutada kohtuniku kui põhiseaduse järgi eluaegse ameti olemust. Muudatus võib kaasa tuua kohtunike institutsiooni struktuuri ja võimekuse muutumise, mis seab kahtluse alla kohtuniku põhiseaduskohaselt eluaegse ametikoha stabiilsuse ja usaldusväärsuse.

Kokkuvõttes toob asenduskohtunike süsteem kasu, muutes õigusemõistmise kiiremaks ja paindlikumaks, kuid samas võib see tekitada probleeme kohtulahendite kvaliteedi ja süsteemi stabiilsuse aspektist. Asenduskohtunikud peavad olema põhjalikult ette valmistatud ja saama tuge, et nende töö oleks süsteemi jaoks tõhus ja jätkusuutlik.

Riigikohtu üldkogu võib kohtuniku ametisse sobimatuse tõttu ametist vabastada ka pärast kolme aasta möödumist ametisse nimetamisest

VTK ettepanek näeb ette võimaluse, et Riigikohtu üldkogu võib kohtuniku ametisse sobimatuse korral vabastada ametist ka pärast kolme aasta möödumist tema ametisse nimetamisest. Selle ettepaneku eesmärk on tagada, et kohtunikuametis töötavad üksnes sellised isikud, kes täidavad oma ametikohustusi nõutaval ja kõrgel tasemel. Muudatus aitab parandada kohtunike töö kvaliteeti ning motiveerib kohtunikke aktiivsemalt osalema täienduskoolitustel ja pidevalt täiendama oma kutseoskusi.

Võimaliku negatiivse mõjuna võib muudatus tekitada olukorra, kus kohtunikud tunnetavad ebakindlust oma ametikoha stabiilsuse suhtes, kuna ametist saab vabastada ka pärast kolme esimest teenistusaastat. See ebakindlus võib põhjustada liigset ettevaatlikkust kohtuasjade menetlemisel, mis omakorda võib mõjutada otsuste sõltumatust ja objektiivsust. Lisaks võib pidev ebakindlus negatiivselt mõjutada kohtunike ametialast rahulolu ja töökeskkonda.

Sellise riski maandamiseks algatatakse ametist vabastamise menetlus kolme olulise osapoolle – asjaomase kohtu esimehe, Riigikohtu esimehe ja KHAN-i – ühisel ettepanekul. Selline protseduur välistab ühe isiku või organisatsiooni ebaproportsionaalselt suure mõju ning hoiab ära ohud kohtunike sõltumatusele.

Seega tagab ettepanek kohtunike ametialase pädevuse säilimise, kaitstes samal ajal nende sõltumatust ja õigust ametikohale jääda.

Kohtunikule võib maksta lisatasu teatud perioodi jooksul keskmisest töökoormusest oluliselt suurema töökoormusega töötamise eest või eriti head kvalifikatsiooni nõudvate asjade lahendamisel kohtuasutuse eelarve piires

Kohtunikele lisatasu maksmine suure koormuse või eriti keerukate juhtumite puhul motiveerib kohtunikke töötama suurema intensiivsusega, kompenseerib ülekoormust ja toetab nende motivatsiooni. Kohtunikud saavad lisaks põhipalgale toetust, mis võib soodustada professionaalsete ja kogenud kohtunike ametis püsimist.

Samas tuleb arvestada võimalike eelarvepiirangutega ja lisanduva administratiivse koormusega.

Rahvakohtuniku institutsiooni kaotamine

VTK ettepanek, et rahvakohtunike asemel mõistaks õigust kolmeliikmeline kohtunike koosseis, on väga oluline muudatus. 2024. aastal nimetati ametisse 380 rahvakohtunikku. Nende inimeste jaoks on rahvakohtuniku institutsiooni kaotamine suure mõjuga. Muudatus mõjutab kõiki esimese astme kuritegude kriminaalasju, mida maakohus lahendab rahvakohtunike osalusel.

Rahvakohtunikest loobumine aitaks suurendada kohtumenetluste tõhusust ja järjepidevust, vähendades viivitusi ning kriminaalmenetluste aegumise riski. Kohtusüsteemi ressursse saab kasutada paremini ja keerukates kriminaalasjades, nagu majandus- ja küberkuriteod, saab tagada professionaalse lähenemise. Menetlus muutub kiiremaks ja ühtlasemaks, kuna professionaalsed kohtunikud on koolitatud ja kogenumad. Samuti väheneks tundliku info lekkimise ja välise mõjutamise oht ning paraneks kohtute töö planeerimine.

Samas võib rahvakohtunikest loobumine vähendada ühiskonna kaasatust ja usaldust õigussüsteemi vastu, kuna kaoks rahva esindatus kohtumõistmisel. See võib tekitada tunde, et õigusemõistmine muutub suletumaks ja vähem elulähedaseks, tuginedes üksnes kitsale juriidilisele vaatele. Suureneks professionaalsete kohtunike koormus ning kohtulahendid võivad muutuda kitsamalt juriidiliseks ja võib väheneda otsuste elulähedus.

Kokkuvõttes tooks rahvakohtunike kaotamine kaasa nii positiivseid kui ka negatiivseid tagajärgi, mõjutades õigusemõistmise legitiimsust, kiirust ja kvaliteeti.

Rahvakohtunike osaline kaasamine

Ettepanek võimaldab suunata nende panuse sinna, kus see on sisuliselt kõige väärtuslikum – eelkõige isikuvastaste esimese astme kuritegude menetlustesse. Sellistes menetlustes aitavad rahvakohtunikud oma elulise kogemusega paremini mõista inimlikke ja sotsiaalseid aspekte, mis võivad mõjutada nii teo hindamist kui ka karistuse õiglust.

Samas võimaldaks nende kaasamata jätmine keerukates majandus-, maksu- ja tehnilist laadi kriminaalasjades kohtumenetlusi tõhustada, tagades professionaalse ja juriidiliselt täpse käsitlemise. Selline sihitud kaasamine looks tasakaalu ühiskondliku osaluse ja menetlusliku efektiivsuse vahel. Rahvakohtunike osalus võimaldab rahva häälel siiski kohtumenetluses kõlada, toetades usaldust õigussüsteemi vastu. Väiksema osaluse korral on lihtsam korraldada istungeid ja vältida rahvakohtunike puudumise tõttu tekkinud viivitusi.

Mõju eelarvele.⁴⁸

Esimese ja teise astme kohtute eelarve kogumaht oli 2024. aastal 60,8 miljonit eurot. Kohtunike palgafond oli 22,2 miljonit eurot, kohtuteenistujate tööjõukulu 26,3 miljonit eurot ning majanduskulu 1,5 miljonit eurot. On prognoositav, et ühe kohtu põhimõttel korraldatud kohtusüsteemi puhul õigusemõistmist toetavate teenistuskohdade arv pigem väheneb. Täpsem mõju eelarvele selgub pärast finantsanalüüsi valmimist ja sõltub VTK-le antud tagasisidest ning eelnõu valikutest.

8. Edasine väljatöötamine

VTK saadetakse kooskõlastamiseks ministeeriumitele ning arvamuse avaldamiseks Riigikohtule, esimese ja teise astme kohtutele, Eesti Kohtunike Ühingule, Õiguskantsleri Kantseleile, Eesti Advokatuurile, Riigiprokuratuurile, Registrite ja Infosüsteemide Keskusele ning Tartu Ülikooli õigusteaduskonnale. VTK esitatakse teadmiseks Riigikogule.

⁴⁸ JDM tellis väikehanke korras finantsanalüüsi konkreetsete VTK muudatuste kulude ja tulude kohta. Analüüsi lõplik valmimisaeg on 31.mai 2025. <https://adr.rik.ee/jm/dokument/16713876>

Ootame huvirühmade tagasisidet eelkõige järgmistele küsimustele

1. Samaliigiliste kohtute ühendamine

Kas toetate pigem samaliigiliste kohtute ühendamist või teatud liiki kohtuasjade jagamist teisele kohtule?

Kuidas mõjuks samaliigiliste kohtute ühendamine menetlusosalistele?

Millised eelised ja puudused kaasnevad samaliigiliste kohtute ühendamisega?

Kuidas mõjutaks teatud liiki kohtuasjade jagamine teisele kohtule kohtute töö efektiivsust?

Millised on teatud liiki kohtuasjade teisele kohtule jagamise eelised ja puudused?

Kuidas mõjutab teatud liiki kohtuasjade teisele kohtule jagamine menetlusosalise arusaama kohtusse pöördumisest?

Milliseid alternatiivseid võimalusi näete kohtute paindlikkuse tõstmiseks?

Kas teil on täiendavaid ettepanekuid kohtute töö efektiivsemaks muutmiseks?

2. Asenduskohtunike süsteemi loomine

Kas toetate asenduskohtunike süsteemi loomist?

Kuidas mõjutaks asenduskohtunike süsteemi loomine kohtunike töökoormust ja õigusemõistmise järjepidevust?

Millist rolli võiksid asenduskohtunikud kohtusüsteemis täita?

Millised võiksid olla asenduskohtunike kasutamise eelised ja puudused?

3. Kohtunikule lisatasu maksmine

Kuidas aitaks lisatasu maksmine motiveerida kohtunikke ja kompenseerida nende ülekoormust?

Millist mõju võiks lisatasu maksmine avaldada kohtunike töö kvaliteedile ja efektiivsusele?

Kuidas võib lisatasu süsteem mõjutada kohtunikevahelist võrdsust?

4. Rahvakohtunike institutsiooni kaotamine

Kas toetate rahvakohtunike institutsiooni kaotamist? Millised on argumendid rahvakohtunike institutsiooni kaotamise poolt ja vastu?

Kuidas mõjutab rahvakohtunike kaasamine ainult isikuvastaste kuritegude menetlustesse tasakaalu professionaalse ja ühiskondliku vaate vahel?

Milline võiks olla rahvakohtunist loobumise mõju kohtusüsteemi legitiimsusele ja usaldusväärsusele?

Väljatöötamiskavatsust ja sellele antud tagasisidet on kavas arutada kohtute haldamise nõukoja istungil 30.05.2025. Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks 2025. aasta II kvartalis.

8.1. Vastutavad ametnikud

Marilin Reintamm, marilin.reintamm@justdigi.ee

Külli Luha, kylli.luha@justdigi.ee